

Evropa ve 12 lekcích

Kapitola 1: Proč Evropská unie?

I. CÍLEM EU JE:

- ⌘ udržovat mír mezi členskými státy a jejich sousedy a vycházet z dosažených výsledků;
- ⌘ umožňovat evropským zemím praktickou spolupráci;
- ⌘ zajistit Evropanům život v bezpečí;
- ⌘ podporovat hospodářskou a sociální solidaritu;
- ⌘ chránit evropskou identitu a rozmanitost v době globalizace;
- ⌘ podporovat hodnoty společné pro všechny Evropany.

II. MÍR

Než se stala reálným politickým cílem, byla myšlenka sjednocené Evropy kdysi pouhým snem filozofů a vizionářů. Například Victor Hugo, inspirován humanistickými ideály, snil o mírumilovných „Spojených státech evropských“. Strašlivé války, které zpustošily Evropu v první polovině dvacátého století, však těmito představami značně otřásly.

Přesto se v troskách druhé světové války začala rodit nová naděje. Lidé, kteří za války bojovali proti totalitě, byli odhodláni skoncovat v Evropě s nenávisť a soupeřením mezi národy a vytvořit podmínky pro trvalý mír. V letech 1945 až 1950 začala hrstka odvážných státníků, mezi něž patřili Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi a Winston Churchill, přesvědčovat své národy, aby vstoupily do nové éry. Chtěli v západní Evropě vytvořit nový řád, který by byl založen na společných zájmech a na smlouvách zaručujících dodržování práva a rovnost všech států.

Tehdejší francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman navázal na původní myšlenku Jeana Monneta a 9. května 1950 navrhl vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli v zemích, které spolu donedávna válčily, měl tak produkci uhlí a oceli řídit společný orgán – „Vysoký úřad“. Ze surovin významných pro válečný průmysl se prakticky i symbolicky stal nástroj usmíření a míru.

Dnes je v zemích Evropské unie mír, lidé žijí v demokratické společnosti, respektují právní stát a základní práva. Také země bývalé Jugoslávie, které spolu ještě v 90. letech 20. století válčily, přistoupily k Evropské unii nebo se na přistoupení připravují.

Mír by však nikdy neměl být považován za něco samozřejmého. Během nedávné hospodářské a sociální krize zažila Evropa nárůst populistických, extremistických a nacionalistických tendencí, které ohrožují demokracii a proces evropské integrace. Mnohá hnutí jsou vůči etablovaným evropským i národním institucím skeptická. Teprve budoucnost ukáže, zda nový hospodářský růst založený na společných řešeních dokáže napětí v Evropě zmírnit.

III. EVROPSKÉ STÁTY NA SPOLEČNÉ CESTĚ

V roce 1989 padla berlínská zeď a Evropská unie podpořila sjednocení Německa. Po rozpadu sovětského impéria v roce 1991 si země střední a východní Evropy, po dlouhá desetiletí zkušene životem za „železnou oponou“, mohly znovu svobodně zvolit své příští směřování: mnoho z nich se rozhodlo spojit svoji budoucnost s osudem rodiny demokratických evropských národů. V roce 2004 tak k EU přistoupilo osm států, další dvě země se připojily v roce 2007 a v roce 2013 následovalo Chorvatsko. Od roku 2004 jsou členy Evropské unie také dvě středomořské země Kypr a Malta.

Proces rozšiřování EU pokračuje. V různých fázích přípravy na členství je nyní sedm dalších zemí. Kvůli obtížné hospodářské situaci v Evropě však není pravděpodobné, že by Evropská unie v dohledné době přijala nového člena.

Kromě toho se ve Spojeném království v červnu 2016 konalo referendum, ve kterém se většina voličů vyjádřila pro odchod z Evropské unie.

Dne 29. března 2017 oznámilo Spojené království Evropské radě, že v souladu s článkem 50 Smlouvy o Evropské unii hodlá vystoupit z Evropské unie. Jednání mezi EU a Spojeným královstvím podle článku 50 byla zahájena 19. června 2017.

IV. BEZPEČNOST

Závažnými otázkami bezpečnosti se Evropa musí zabývat také v tomto století.

Na jih od Evropy vzrůstá náboženský fanatismus, který často vede k terorismu. Kvůli teroristickým útokům v Evropě, které provedl tzv. Islámský stát (Dá'iš), zintenzivnila země EU výměnu informací a zpravodajství.

Na východ od Evropy usiluje Rusko vedené Vladimírem Putinem o větší moc. Zabránilo Krymu Rusku v roce 2014 a boje na východní Ukrajině jsou dramata, která se odehrávají v bezprostřední blízkosti Evropské unie. Zejména ty země Evropské unie, které mají zkušenost se sovětskou represí, od EU žádají solidaritu s Ukrajinou.

Občané očekávají, že EU účinně zajistí bezpečnost svých členských států. Evropská unie musí konstruktivně spolupracovat se sousedními regiony: Balkánem, severní Afrikou, Kavkazem a Blízkým východem. Nesmí však zapomínat na ochranu svých vojenských a strategických zájmů, musí spolupracovat se svými spojenci, zejména v rámci NATO, a rozvíjet skutečnou evropskou bezpečnostní a obrannou politiku.

Vnitřní a vnější bezpečnost EU jsou dvě strany jedné mince. Boj s terorismem a organizovaným zločinem vyžaduje úzkou spolupráci policejních sil všech členských států. Hledání společného evropského řešení v oblasti azylu a imigrace je od roku 2015 mezi prioritami programu EU, neboť Evropa čelí bezprecedentnímu přílivu osob, které prchají před válkou, diktaturou a hladem.

Evropská unie se chce stát „prostorem svobody, bezpečnosti a práva“, v němž budou mít všichni občané rovný přístup ke spravedlnosti a stejnou míru právní ochrany. Tento nový úkol vyžaduje bližší spolupráci mezi vládami. Účinnými a aktivními nástroji se mohou rovněž stát subjekty jako Europol (Agentura Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva) a Eurojust, který podporuje spolupráci mezi státními zástupci, soudci a policisty v různých zemích EU.

V. HOSPODÁŘSKÁ A SOCIÁLNÍ SOLIDARITA

Evropská unie byla vytvořena pro dosažení politických cílů, které uskutečňuje prostřednictvím hospodářské spolupráce.

Počet obyvatel starého kontinentu v porovnání se zbytkem světa stále klesá. Chtějí-li si evropské země zajistit hospodářský růst a konkurovat v globálním měřítku ostatním velkým ekonomikám, musí postupovat jednotně. Žádná ze zemí EU není sama o sobě tak silná, aby dokázala ovlivnit politická rozhodnutí o světové ekonomice. Mají-li evropské společnosti dosahovat úspor z rozsahu a získávat nové zákazníky, potřebují širší základnu než svůj vnitrostátní domácí trh: potřebují evropský jednotný trh. Aby co nejvíce lidí těžilo z tohoto celoevropského trhu s více než 510 miliony spotřebitelů, usiluje EU o odstranění překážek obchodu a osvobození podniků od zbytečné byrokracie.

Celoevropská volná hospodářská soutěž však musí být vyvážena celoevropskou solidaritou. Takový přístup přináší občanům Evropy zjevné výhody: pokud jsou například postiženi záplavami nebo jinými přírodními katastrofami, obdrží pomoc z rozpočtu EU. Evropská komise za tímto účelem spravuje strukturální fondy, jimiž podporuje či doplňuje úsilí národních a regionálních orgánů o snížení rozdílů mezi různými částmi Evropy. Finanční prostředky z rozpočtu EU i půjčky od Evropské investiční banky se používají na zlepšení evropské dopravní infrastruktury (například na rozšíření sítě dálnic a vysokorychlostních železnic), což zlepšuje dostupnost vzdálených oblastí a podporuje transevropský obchod.

Celosvětová finanční krize v roce 2008 vyvolala nejhlubší hospodářský útlum v celé historii EU. Vlády členských států a orgány EU musely pohotově zasáhnout, aby zachránily banky; EU poskytla finanční pomoc nejhůře zasaženým zemím. Programy finanční pomoci Irsku, Portugalsku, Španělsku a Kypru splnily svůj úkol a po provedení často bolestivých národních reforem byly téměř všechny tyto země schopny v roce 2014 uzavřít své programy. S největšími problémy při provádění požadovaných strukturálních reforem svého veřejného sektoru se potýkalo Řecko. Komplikovaná jednání o řeckém veřejném dluhu vedla v létě 2015 k novým dohodám o reformách.

Navzdory specifické situaci v Řecku pomohlo používání společné měny ochránit eurozónu během krize před spekulacemi a devalvací měny. EU a její členské státy se soustředily na snižování svých veřejných dluhů. Také v následujících letech čeká evropské země velká výzva: je třeba najít cestu z recese, a to způsobem, který vytvoří nová, udržitelná pracovní místa, především v oblasti digitálních a zelených technologií.

VI. EVROPSKÁ IDENTITA A ROZMANITOST V DOBĚ GLOBALIZACE

Evropské postindustriální společnosti jsou čím dál složitější. Životní úroveň sice nepřetržitě stoupá, ale nůžky mezi chudými a bohatými jsou stále značně rozevřeny. Ke zhoršení situace mohou přispívat faktory jako hospodářská recese, přemístování výroby, stárnutí populace a špatná správa veřejných financí. Státy EU proto musí společně pracovat na odstraňování těchto problémů.

Spolupráce však neznamená odstranění svébytných kulturních a jazykových rysů jednotlivých zemí. Naopak: mnoho aktivit EU posiluje hospodářský růst založený na jedinečných regionálních prvcích a bohaté rozličnosti evropských tradic a kultur, ať už se jedná o místní gastronomii nebo cestovní ruch a umění. Digitální technologie činí z kulturní diverzity ještě silnější faktor, neboť usnadňují distribuci lokálně vázaných kulturních produktů.

Šedesát pět let evropské integrace ukázalo, že EU jako celek má větší váhu než souhrn jejích jednotlivých částí: má mnohem větší ekonomický, sociální, technologický, obchodní a politický vliv, než by měly členské státy, pokud by postupovaly samostatně. Jednat společně a mluvit jedním hlasem vytváří přidanou hodnotu.

Globální ekonomický řád se snaží ovlivnit i další světové mocnosti, jako jsou Čína a Spojené státy. Je proto důležitější než kdykoliv jindy, aby se členské státy EU spojily, dosáhly „kritického množství“ a udržely tak svůj vliv na světové scéně. To se v praxi projevuje například na roli EU v globálních jednáních o pravidlech obchodu. Země EU se dohodly na mnoha zásadách a technických pravidlech týkajících se každodenního života, které se staly vzorem pro mnoho zemí v ostatních částech světa. Jako příklad je možné uvést normy na ochranu zdraví a bezpečnosti, podporu obnovitelných zdrojů energie, zásadu předběžné opatrnosti v oblasti bezpečnosti potravin, etické aspekty nových technologií, ale i mnohé další. EU také stojí v čele celosvětových snah v boji proti globálnímu oteplování.

Evropské hodnoty se rovněž zhmotňují v globální rozvojové spolupráci a humanitární pomoci řízené EU.

Staré rčení „v jednotě je síla“ proto v Evropě platí i dnes.

VII. HODNOTY

EU podporuje humanitární a pokrokové hodnoty. Usiluje o to, aby se člověk nestal obětí velkých globálních změn, ale aby jich dokázal využít. Lidské potřeby nelze uspokojit pouze pomocí tržních sil nebo jednostrannými opatřeními jednotlivých zemí.

EU symbolizuje poselství humanity a model společnosti, s nímž se ztotožňuje většina jejích obyvatel. Evropané si nesmírně váží svého bohatého dědictví hodnot, mezi něž patří víra v lidská práva, sociální solidarita, svobodné podnikání, spravedlivé rozdělování bohatství, právo na chráněné životní prostředí, úcta ke kulturní, jazykové a náboženské rozmanitosti a harmonický vztah mezi tradicí a pokrokem.

V prosinci 2000 byla v Nice vyhlášena právně závazná Listina základních práv Evropské unie, která stanoví všechna práva, která v současnosti uznávají všechny členské státy EU a jejich občané. Společná práva a hodnoty vytvářejí u Evropanů pocit sounáležitosti. Příkladem může být skutečnost, že všechny státy EU zrušily trest smrti.

Kapitola 2: Dvanáct historických kroků

1951	Šest států zakládá Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)
1957	Země ESUO podepisují Římské smlouvy a zakládají Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)
1973	Společenství přijímají další tři členy; vytváří se více společných politik
1979	První přímé volby do Evropského parlamentu
1981	První středomořské rozšíření
1992	Vzniká jednotný evropský trh
1993	Maastrichtská smlouva ustanovuje Evropskou unii (EU)
2002	Do oběhu je uvedeno euro
2004	EU má 25 členských států (v roce 2013 pak 28 členských států)
2009	Lisabonská smlouva vstupuje v platnost a mění fungování EU
2014	Konají se evropské volby, o místo předsedy Evropské komise se uchází řada kandidátů
2015	Postupný návrat k mírnému hospodářskému růstu po sedmi letech globální krize a konsolidace eurozóny

1. Dne 9. května 1950 navrhl Robert Schuman ve své deklaraci vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), které pak vzniklo na základě Pařížské smlouvy 18. dubna 1951. Zrodil se tak společný trh uhlí a oceli mezi šesti zakládajícími státy (Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo). Cílem těchto zemí bylo zabezpečit po druhé světové válce v Evropě mír mezi vítěznými a poraženými státy a sdružit je jako rovnocenné partnery při spolupráci ve společných orgánech.

2. Římskými smlouvami ze dne 25. března 1957 pak zakládající „šestka“ vytvořila Evropské společenství pro atomovou energii a Evropské hospodářské společenství: to se mělo stát prostorem pro vytvoření širšího společného trhu pro celou řadu zboží a služeb. Dne 1. července 1968 mezi sebou tyto země zrušily cla a v průběhu šedesátých let zahájily provádění společných politik, zejména zemědělské a obchodní.

3. Společenství mělo takový úspěch, že se k němu rozhodly přistoupit Dánsko, Irsko a Spojené království. Toto první rozšíření ze šesti na devět členů se uskutečnilo v roce 1973. Současně s tím byly zavedeny nové sociální a environmentální politiky a v roce 1975 byl zřízen Evropský fond pro regionální rozvoj.

4. V červnu 1979 byl učiněn významný krok vpřed: konaly se první přímé a všeobecné volby do Evropského parlamentu. Volby se opakují každých pět let.

5. V roce 1981 přistoupilo ke Společenství Řecko, v roce 1986 Španělsko a Portugalsko. K tomu došlo po pádu diktátorských režimů ve všech třech zemích. Vzhledem k rozšíření Společenství do jižní Evropy vzrostl význam regionálních programů podpory.

6. Celosvětová hospodářská recese na začátku osmdesátých let s sebou přinesla vlnu „europesimismu“. Obrat k lepšímu nastal v roce 1985, kdy Evropská komise pod předsednictvím Jacquesa Delorse vydala bílou knihu, podle níž měl být do 1. ledna 1993 dokončen jednotný evropský trh. Tento ctížádostivý plán byl zahrnut do Jednotného evropského aktu, který byl podepsán v únoru 1986 a vstoupil v platnost 1. července 1987.

7. Po pádu berlínské zdi v roce 1989 se politická tvář Evropy dramaticky změnila. V říjnu 1990 došlo ke znovusjednocení Německa, země střední a východní Evropy se vymanily ze sovětského područí a nastoupily cestu demokracie. V prosinci 1991 zanikl Sovětský svaz. V témže období jednaly členské státy o nové smlouvě, kterou pak v Maastrichtu v prosinci 1991 přijaly hlavy států nebo předsedové vlád členských států. Začleněním konceptu mezivládní spolupráce v oblastech, jako jsou zahraniční politika, spravedlnost a vnitřní záležitosti, do existujícího systému Společenství vytvořila Maastrichtská smlouva Evropskou unii (EU). V platnost vstoupila dne 1. listopadu 1993.

8. V roce 1995 přistoupily k EU další tři státy: Finsko, Rakousko a Švédsko. Tehdy také začala Evropa pocítovat silící tlak globalizace. Nové technologie a stále širší přístup k internetu sice přispěly k modernizaci hospodářství, ale také ke zvýšení sociálního a kulturního napětí. V té době také EU pracovala na svém dosud největším projektu: na vytvoření jednotné měny, která by usnadnila život podnikatelům, spotřebitelům a cestovatelům. Dne 1. ledna 2002 nahradilo euro staré národní měny dvanácti zemí EU a vznikla „eurozóna“. Od svého vzniku je euro hlavní světovou měnou.

9. V polovině devadesátých let začaly přípravy na dosud nejrozsáhlejší rozšíření EU. Žádost o členství v EU podalo šest zemí bývalého sovětského bloku (Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko), tři pobaltské státy, které byly dříve součástí Sovětského svazu (Estonsko, Litva a Lotyšsko), jedna bývalá jugoslávská republika (Slovinsko) a dvě středomořské země (Kypr a Malta). EU tyto žádosti uvítala jako příležitost, která pomůže stabilizovat evropský kontinent a poskytne výhody evropské integrace i těmto mladým demokraciím. Jednání byla zahájena v prosinci 1997 a 1. května 2004 přistoupilo k EU 10 kandidátských zemí. V roce 2007 přistoupilo Bulharsko a Rumunsko. Chorvatsko přistoupilo v roce 2013, čímž počet členských států EU vzrostl na 28.

10. Aby mohla rozšířená EU čelit složitým úkolům 21. století, bylo třeba zjednodušit a zefektivnit způsob rozhodování. Nová pravidla byla předložena v návrhu ústavy EU, která byla podepsána v říjnu 2004 a měla nahradit všechny stávající smlouvy. Dvě vnitrostátní referenda uskutečněná v roce 2005 ve Francii a Nizozemsku však tento dokument odmítla. Ústava byla proto nahrazena Lisabonskou smlouvou, která byla podepsána 13. prosince 2007 a v platnost vstoupila 1. prosince 2009. Pozměňuje, avšak nenahrazuje předchozí smlouvy, a zavádí většinu změn, které byly již navrženy v zamítnuté ústavě. Vytváří například funkci stálého předsedy Evropské rady a úřad vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

11. Evropské volby v květnu 2014 znamenaly změnu v institucionálních postupech EU, neboť kandidáty na post předsedy Evropské komise začaly navrhnout politické strany. Evropská rada pak v souladu s pravidly Lisabonské smlouvy jmenovala kandidáta za stranu, která obdržela nejvíce křesel. Tím se stal Lucemburčan Jean-Claude Juncker z Evropské lidové strany. Byl schválen širokou proevropskou koalici v Evropském parlamentu, která zahrnovala socialisty a liberální skupiny. Ve volbách v roce 2014 také zaznamenaly úspěch euroskeptické strany, které získaly přibližně 100 ze 751 křesel. Tyto strany často hlasují v jasné opozici k většinově prosazované politické linii evropských orgánů, jsou obvykle skeptické k evropské integraci a důrazně odmítají imigraci.

12. V roce 2008 vypukla celosvětová finanční a hospodářská krize. To vedlo k vytvoření nových mechanismů EU sloužících k zajištění stability bank, snížení veřejného dluhu a ke koordinaci hospodářských politik členských států, zejména pak států eurozóny. Uplynulo několik let a snahy o strukturální reformy a zlepšení veřejných rozpočtů se začínají promítat do nového hospodářského růstu. Hospodářské politiky eurozóny jsou posilovány pod vedením Komise a Rady, jež mají nyní nové právní nástroje k provádění dohod s členskými státy týkajících se zajištění zdravých veřejných financí. Evropská centrální banka zvyšuje likviditu a udržuje velmi nízké úrokové sazby. EU také prostřednictvím svého fondu pro strategické investice podporuje nové investice, zvláště v partnerstvích veřejného a soukromého sektoru.

Kapitola 3: Rozšiřová ní EU a udržování dobrých vztahů se sousedními zeměmi

- ⌘ Evropská unie je otevřena každé evropské zemi, která splňuje demokratické, politické a ekonomické podmínky členství.
- ⌘ Postupným rozšiřováním EU se počet členských států EU zvýšil z šesti na 28. Nyní o členství jedná nebo se v různých fázích přípravy na možné členství nachází šest balkánských států a Turecko.
- ⌘ Každá smlouva o přijetí nového člena vyžaduje jednomyslný souhlas všech stávajících členských států. Kromě toho musí EU před každým dalším rozšířením posoudit svoji schopnost absorbovat nové členy a schopnost orgánů EU nadále patřičně fungovat. V legislativním období 2014–2019 nepřistoupí k EU žádné nové země, neboť EU se i nadále soustředí na hospodářský růst.
- ⌘ Politika sousedství EU nyní čelí výzvám, které od ukončení studené války nemají obdoby. Politika Ruska, jejíž směřování vyvrcholilo protiprávní anexí Krymu v roce 2014, vyvolává diplomatické a vojenské napětí. Pokud jde o Blízký východ, teror rozpoutaný extremisty v Sýrii a Iráku je přímým útokem na naše základní hodnoty a zájmy. Masivní exodus více než jednoho milionu uprchlíků z této oblasti představuje pro Evropu dlouhodobě velmi složitou situaci na politické i humanitární úrovni.

I. PODMÍNKY ČLENSTVÍ

Právní požadavky

Evropská integrace vždy představovala politický a hospodářský proces, který je otevřen všem evropským zemím, jež jsou připraveny podepsat Smlouvy a přijmout celý soubor práva EU. Podle článku 49 Lisabonské smlouvy může o členství v EU požádat každý evropský stát, který uznává zásady svobody, demokracie a úcty k lidským právům a základním svobodám a zásady právního státu.

Kodaňská kritéria

V reakci na žádosti bývalých komunistických zemí o přistoupení k Unii Evropská rada v roce 1993 stanovila tři kritéria, která by každá kandidátská země měla splňovat. Před přistoupením musí noví členové EU mít:

- ⌘ stabilní orgány zaručující demokracii, právní stát, lidská práva a úctu k menšinám a jejich ochranu;
- ⌘ fungující tržní hospodářství a schopnost odolat konkurenčním tlakům a tržním silám v Unii;
- ⌘ schopnost přijmout závazky plynoucí z členství, včetně podpory cílů Unie. Musí mít veřejnou správu, která dokáže provádět a spravovat právní předpisy EU v praxi.

Na cestě ke členství v EU

Rozhovory o členství („jednání o přistoupení“) probíhají mezi kandidátskou zemí a Evropskou komisí, která zastupuje EU. Jakmile jsou jednání dokončena, musí přijetí nové země do EU jednomyslně schválit stávající členské státy na zasedání Rady. Souhlasit musí také Evropský parlament, a to absolutní většinou hlasů. Smlouvy o přistoupení pak členské státy a kandidátská země ratifikují podle svých vlastních ústavních postupů.

Během období jednání dostávají obvykle kandidátské země od EU „předvstupní“ finanční pomoc zaměřenou na zlepšení jejich hospodářské situace. Většinou také s EU uzavírají „dohody o stabilizaci a přidružení“. V souladu s těmito dohodami EU přímo sleduje ekonomické a správní reformy, které musí kandidátské země vykonat, aby splnily podmínky členství v EU.

II. SJEDNOCENÍ EVROPY

Unie 28 států

V prosinci 2002, na svém zasedání v Kodani, učinila Evropská rada jeden z nejvýznamnějších kroků v dějinách evropské integrace: rozhodla o přizvání dalších dvanácti zemí do EU. Tento akt neznamenal pouze zvětšení rozlohy a počtu obyvatel Evropské unie, znamenal sjednocení Evropy rozdělené na dvě části od roku 1945. Evropské země, jimž byly po desetiletí upírány demokratické svobody, se mohly konečně opět připojit k rodině demokratických evropských národů. V roce 2004 se tak Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko spolu se středomořskými ostrovy Kyprem a Maltou staly členy EU. V roce 2007 přistoupilo Bulharsko a Rumunsko. Chorvatsko požádalo o členství v roce 2003 a k EU přistoupilo v roce 2013.

Probíhající jednání o přistoupení

Turecko, člen NATO, uzavřelo s EU dohodu o přidružení již před dlouhými léty: o členství požádalo v roce 1987. Vzhledem k jeho geografické poloze a politické minulosti ale EU s kladnou odpovědí na jeho žádost dlouho váhala. V říjnu 2005 však byla jednání o přistoupení konečně zahájena. Některé země EU vyjádřily pochybnosti, zda by se Turecko mělo stát členem Evropské unie. Navrhují alternativní dohodu, „výsadní partnerství“. Jednání byla oživena v roce 2015, kdy se EU dohodla s Tureckem na pomoci při snižování a kontrole počtu žadatelů o azyl, kteří přicházejí do EU právě přes tuto zemi. EU chce být pro Turecko i nadále referenčním bodem, pokud jde o politické reformy a základní práva. EU trvá na tom, že respekt k těmto hodnotám zůstává nezpochybnitelnou podmínkou pro přistoupení.

Také západobalkánské země, které byly většinou součástí Jugoslávie, nyní EU žádají, aby jim pomohla urychlit hospodářskou obnovu, zlepšit vztahy poznamenané etnickými a náboženskými konflikty a stabilizovat demokratické instituce. EU udělila status „kandidátské země“ Albánii, Bývalé jugoslávské republice Makedonii, Černé Hoře a Srbsku. Bosna a Hercegovina požádala o přistoupení v roce 2016. Kosovo (tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244 (1999) a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova) vyhlásilo v roce 2008 nezávislost, a jakmile budou uzavřena probíhající jednání o jeho budoucnosti, mohlo by se také stát kandidátskou zemí.

Byla zahájena formální jednání o přistoupení Černé Hory a Srbska k EU.

Island, který byl v roce 2008 těžce zasažen finanční krizí, požádal o členství v EU v roce 2009. Přístupová jednání však byla v roce 2013 na žádost Islandu přerušena, neboť po hospodářském oživení země bylo veřejné mínění na Islandu členství v EU méně příznivě nakloněno.

Ve svém inauguračním projevu na půdě Evropského parlamentu v roce 2014 Jean-Claude Juncker oznámil, že během jeho předsednictví, které končí v roce 2019, k rozšíření Evropské unie nedojde.

III. KAM AŽ SE MŮŽE EU ROZŠÍŘIT?

Geografické hranice

Veřejná debata o budoucnosti EU ukazuje, že se mnoho Evropanů ptá, kde by měly být hranice Evropské unie. Ptají se také, co představuje evropskou identitu. Na tyto otázky neexistují jednoduché odpovědi, především proto, že každá země vidí své geopolitické a hospodářské zájmy jinak. Pobaltské státy a Polsko by si přály, aby se EU rozšířila o Ukrajinu, avšak kvůli konfliktu mezi Ukrajinou a Ruskem, který vyvrcholil anexí Krymu k Rusku a vyvolal geopolitické neshody, je tato možnost nereálná. Strategická pozice Moldavska je pak zdrojem napětí mezi západními zeměmi a Ruskem, které důrazně prosazuje své regionální zájmy.

Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko sice splňují podmínky členství, ale na přání veřejnosti v těchto zemích nejsou členy EU.

Názory veřejnosti v jednotlivých zemích EU na otázku konečných hranic Evropské unie se víceméně různí: pokud bychom zohlednili pouze geografická kritéria, a nikoli také demokratické hodnoty, mohla by mít EU – stejně jako Rada Evropy (jež není orgánem EU) – 47 členských států.

Nejlépe lze odpověď na tuto otázku formulovat tak, že jakákoliv evropská země může požádat o členství v EU, musí však přijmout celý korpus předpisů EU a být připravena k přijetí eura. Evropská integrace je proces, který od roku 1950 soustavně probíhá. Jakýkoliv pokus o definitivní stanovení hranic EU by byl v rozporu s tímto procesem.

Politika sousedství

Rozšíření v letech 2004 a 2007 posunula hranice EU dále na východ a na jih a přinesla s sebou otázku, jaké vztahy by EU měla udržovat se svými novými sousedy. Stabilita a bezpečnost jsou v regionech za hranicemi EU problémem a Evropská unie si nepřeje vytvářet nové dělicí čáry mezi svým územím a těmito sousedními regiony. Nové bezpečnostní hrozby, jako jsou nedovolené přistěhovalectví, přerušování dodávek energie, zhoršování životního prostředí, organizovaná přeshraniční kriminalita a terorismus, jsou záležitosti, kterými se nyní EU musí hlouběji zabývat. Z toho důvodu EU vytvořila novou evropskou politiku sousedství, která upravuje vztahy se sousedy na východě a jihovýchodě (Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Moldavsko a Ukrajina) a na jihu (Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libye, Maroko, okupované palestinské území, Sýrie a Tunisko).

Téměř všechny tyto země uzavřely do roku 2004 s EU dvoustranné dohody o „partnerství a spolupráci“ nebo dohody o přidružení, v nichž se zavázaly, že budou respektovat společné hodnoty (jako jsou demokracie, lidská práva a právní stát) a postupovat na cestě k tržní ekonomice, udržitelnému rozvoji a snižování chudoby. EU jim ze své strany nabízí finanční, technickou a makroekonomickou podporu, zjednodušení vízového styku a řadu opatření na podporu rozvoje těchto zemí.

Nedávný geopolitický vývoj však tuto situaci radikálně změnil.

Na Ukrajině vedl pád autoritářské vlády k prezidentským volbám, které se uskutečnily v květnu 2014 a v nichž zvítězil prozápadně orientovaný kandidát Petro Porošenko. V září 2014 proto Ukrajina a EU podepsaly dohodu o přidružení. Špatná hospodářská situace a vojenské střety mezi ukrajinskými silami a separatisty podporovanými Ruskem sice uvrhly tuto zemi do velmi obtížného postavení, to však nebrání v utužování vazeb s EU. V letech 2014–2015 poskytla EU Ukrajině finanční pomoc převyšující sedm miliard eur, která je vázána politickými a demokratickými reformami.

Arabské jaro v roce 2011 přineslo významné změny v politické situaci na jižním pobřeží Středozemního moře a na Blízkém východě. Došlo ke změně režimu v Tunisku a Egyptě, k občanské válce v Sýrii, k pádu Kaddáfího režimu v Libyi a následnému chaosu v této zemi a ke vzniku tzv. Islámského státu (Dá'iš), který prostřednictvím teroristických akcí obsadil rozsáhlá území Sýrie a Iráku.

Některé státy EU jsou součástí vojenské koalice proti tzv. Islámskému státu, zatímco EU se potýká s obrovským přílivem migrantů přicházejících ze Sýrie, Afrického rohu a subsaharské Afriky. Všichni tito lidé prchají před válkou, náboženským pronásledováním nebo bídou. V roce 2015 se přibližně milion osob pokusilo o překonání Středozemního moře z libyjského nebo tureckého pobřeží na plavidlech nelegálních převaděčů. Tváří v tvář této humanitární katastrofě musí EU zrevidovat svoji společnou azylovou a imigrační politiku (viz kapitola 10).

Kapitola 4: Jak EU funguje?

- ⌘ Evropský parlament zastupuje občany EU a s Radou sdílí legislativní a rozpočtovou pravomoc.
- ⌘ Hlavy států a/nebo předsedové vlád členských států EU se setkávají v uskupení nazvaném Evropská rada a určují obecné politické směřování EU a činí zásadní rozhodnutí v klíčových otázkách.
- ⌘ Rada složená z ministrů členských států EU činí na svých častých schůzkách politická rozhodnutí a vytváří právní předpisy EU.
- ⌘ Evropská komise je hlavní výkonný orgán, který zastupuje společné zájmy EU. Navrhuje nové právní předpisy a stará se o řádné uplatňování politik EU.

I. ORGÁNY S ROZHODOVACÍ PRAVOMOCÍ

Evropská unie není ani pouhou konfederací států, ani federálním státem. Její struktura ve skutečnosti neodpovídá žádné tradiční právní kategorii: jde o historický unikát a její systém rozhodování se neustále vyvíjí již přes 60 let.

Smlouvy („primární“ právo) jsou základem pro rozsáhlou soustavu „sekundárních“ právních předpisů, které mají přímý dopad na každodenní život občanů EU. Sekundární právo se skládá zejména z nařízení, směrnic a doporučení přijatých orgány EU.

Předpisy a politiky EU obecně jsou výsledkem rozhodnutí Evropského parlamentu (zastupujícího občany), Rady (zastupující vlády členských států) a Evropské komise (výkonného orgánu nezávislého na vládách členských států, který prosazuje společné evropské zájmy). Další orgány a subjekty, které taktéž hrají roli, jsou uvedeny níže.

Evropský parlament

Evropský parlament je volený orgán, který zastupuje občany EU. Vykonává dohled nad činnostmi EU a spolu s Radou se podílí na schvalování právních předpisů EU. Od roku 1979 jsou poslanci Evropského parlamentu voleni v přímých všeobecných volbách, které se konají každých pět let.

V roce 2017 byl na dobu dvou a půl roku do čela Evropského parlamentu zvolen italský politik Antonio Tajani (Evropská lidová strana – Křesťanská demokraté).

Evropský parlament, poslankyně Evropského parlamentu zvedá ruku. © Evropská unie

Evropský parlament: jeho hlas je i vaším hlasem.

Počet křesel v Evropském parlamentu za jednotlivé země

Rakousko	18	Řecko	21
Belgie	21	Maďarsko	21
Bulharsko	17	Irsko	11
Chorvatsko	11	Itálie	73
Kypr	6	Lotyšsko	8
Česká republika	21	Litva	11
Dánsko	13	Lucembursko	6
Estonsko	6	Malta	6
Finsko	13	Nizozemsko	26
Francie	74	Polsko	51
Německo	96	Portugalsko	21

Rumunsko	32	Švédsko	20
Slovensko	13	Spojené království	73
Slovinsko	8	Celkem	751
Španělsko	54		

Důležité parlamentní debaty probíhají jednou měsíčně na tzv. „plenárních zasedáních“, jichž se v zásadě účastní všichni poslanci EP. Plenární zasedání se obvykle konají ve francouzském městě Štrasburk a ostatní zasedání v Bruselu. Přípravné práce se také obvykle provádějí v Bruselu: „Konference předsedů“ (tj. předsedové politických skupin spolu s předsedou parlamentu) sestavuje program plenárních zasedání; 20 parlamentních výborů navrhuje legislativní změny, které mají být projednány. Každodenní administrativu parlamentu provádí generální sekretariát se sídlem v Lucemburku a Bruselu. Svůj vlastní sekretariát mají také všechny politické skupiny.

Parlament se účastní práce na legislativě EU dvěma způsoby:

- ⌘ Prostřednictvím „spolurozhodování“, což je řádný legislativní postup, sdílí Parlament s Radou stejné pravomoci při přijímání právních předpisů ve všech oblastech politiky, které v Radě vyžadují přijetí kvalifikovanou většinou hlasů. Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost pokrývají tyto oblasti přibližně 95 % legislativy EU. Rada a Parlament mohou dosáhnout dohody již v prvním čtení. Pokud se nedohodnou ani po dvou čteních, návrh je postoupen dohodovacímu výboru.
- ⌘ Postupem „soulasu“ musí Parlament schvalovat mezinárodní dohody EU vyjednané Komisí a jakoukoliv novou smlouvu o rozšíření Evropské unie.

Evropský parlament a Rada také nesou stejnou odpovědnost za přijímání rozpočtu EU, který navrhuje Evropská komise. Parlament může navrhovaný rozpočet zamítnout a již tak několikrát učinil. Pokud k tomu dojde, musí začít celý rozpočtový proces od začátku. Díky svým rozpočtovým pravomocím má Parlament značný vliv na tvorbu politik EU.

V neposlední řadě je Evropský parlament orgánem, který vykonává demokratickou kontrolu nad Uníí a především nad Evropskou komisí.

Volby do Evropského parlamentu probíhají každých pět let. Osmé přímé volby se konaly ve dnech 22.–25. května 2014 a zúčastnilo se jich 42,5 % z celkového počtu 380 milionů způsobilých voličů. Účast byla podobná jako při předchozích volbách v roce 2009.

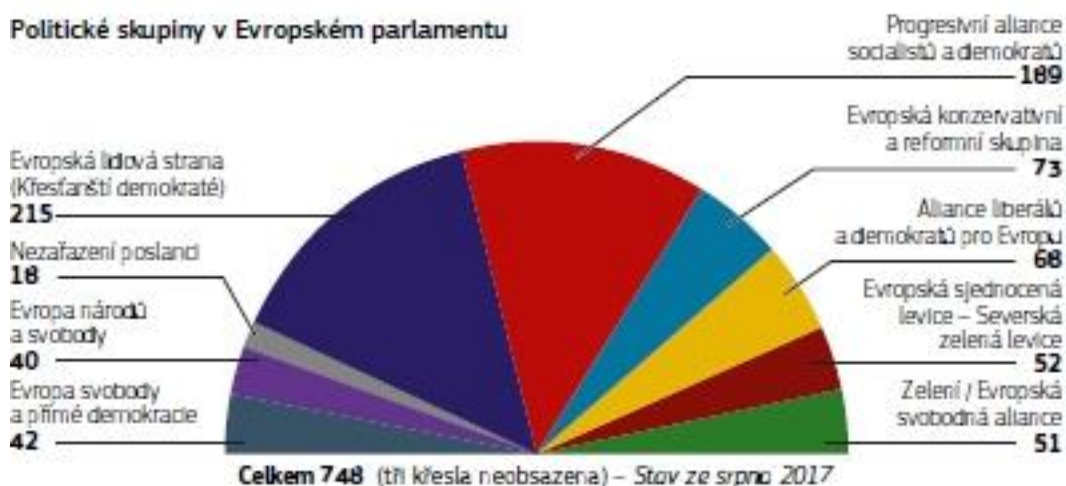
V roce 2014, v důsledku Lisabonské smlouvy, vybrala poprvé každá celoevropská politická strana svého volebního lídra, který se stal také kandidátem na post předsedy Evropské komise. Největší počet křesel získala Evropská lidová strana a Evropská rada rozhodla kvalifikovanou většinou, že na post předsedy Evropské komise jmenuje kandidáta za tuto politickou stranu. Tímto kandidátem byl bývalý předseda vlády Lucemburska Jean-Claude Juncker. Jeho jmenování schválila velká většina europoslanců (422 hlasů pro, 250 proti, 47 se zdrželo hlasování).

Poté se v Parlamentu před schválením Komise jako celku konala „slyšení“ 27 kandidátů (jeden za každý členský stát), aby se posoudilo, zda jsou vhodnými adepty na funkci komisařů Evropské komise.

Parlament může Komisi kdykoliv rozpustit, pokud přijme návrh na vyslovení nedůvěry. Potřebuje k tomu dvoutřetinovou většinu. Parlament rovněž klade Komisi a Radě otázky k ústnímu či písemnému zodpovězení, kterými kontroluje každodenní řízení politik EU.

Poslanci Evropského parlamentu často úzce spolupracují s poslanci jednotlivých národních parlamentů. To se děje v rámci politických stran a ve specializovaných orgánech, které byly k tomuto účelu vytvořeny. Od roku 2009 definuje Smlouva o EU roli národních parlamentů v EU. Tyto parlamenty mohou vyjádřit své stanovisko ke všem novým právním předpisům, které navrhla Komise, čímž se zajistí dodržování zásady subsidiarity. Tato zásada stanoví, že EU jedná pouze tehdy, pokud cíl zamýšlené činnosti může být účinněji dosaženo na unijní úrovni než na národních nebo regionálních úrovních.

Politické skupiny v Evropském parlamentu

Evropská rada

Evropská rada je nejvyšším politickým orgánem EU. Skládá se z hlav států a/nebo předsedů vlád všech členských států EU a předsedy Evropské komise. Obvykle se schází čtyřikrát ročně v Bruselu. Má stálého předsedu, jehož úkolem je zajistit koordinaci a kontinuitu práce Evropské rady. Stálý předseda je volen (kvalifikovanou většinou hlasů členů Evropské rady) na dobu dvou a půl roku a může být zvolen dvakrát po sobě. Tento post zastává od 1. prosince 2014 bývalý polský premiér Donald Tusk.

Evropská rada stanovuje cíle EU a určuje, jakým způsobem jich dosáhnout. Je iniciátorem hlavních politik EU a rozhoduje v obtížných otázkách, na něž nedokázala najít společnou odpověď Rada ministrů. Evropská rada rovněž řeší naléhavé mezinárodní problémy v rámci „společné zahraniční a bezpečnostní politiky“, což je mechanismus, který umožňuje koordinovat zahraniční politiky členských států EU.

Rada

Rada (rovněž nazývaná „Rada ministrů“) je složena z ministrů vlád členských států EU. Členské státy se v předsednictví Rady střídají každých šest měsíců. Každého zasedání Rady se účastní jeden ministr za členskou zem. Složení ministerských schůzek závisí na jejich programu, zda se projednává zahraniční politika, zemědělství, průmysl, doprava, životní prostředí nebo jiné.

Předsednictví Rady ministrů

rok	leden–červen	červenec–prosinec
2017	Malta	Estonsko
2018	Bulharsko	Rakousko
2019	Rumunsko	Finsko
2020	Chorvatsko	Německo
2021	Portugalsko	Slovinsko

Zasedáním Rady pro zahraniční věci předsedá vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který je také místopředsdou Komise. Od listopadu 2014 zastává tuto funkci bývalá italská ministryně zahraničních věcí Federica Mogheriniová.

Hlavní náplní práce Rady je schvalování právních předpisů EU. Legislativní pravomoc obvykle sdílí s Evropským parlamentem. Rada a Evropský parlament také nesou stejnou odpovědnost za přijímání rozpočtu EU. Rada rovněž podepisuje mezinárodní dohody vyjednané Komisí.

Rada přijímá svá rozhodnutí podle předmětu hlasování buď prostou většinou, „kvalifikovanou většinou“ hlasů, nebo jednomyslně.

U důležitých otázek, jakými jsou například daňové systémy, jakékoliv změny Smluv, zahájení nové společné politiky nebo přistoupení další země k Unii, musí Rada přijmout rozhodnutí jednomyslně.

Ve většině případů se rozhodnutí přijímají kvalifikovanou většinou hlasů. To znamená, že rozhodnutí Rady může být přijato pouze tzv. „dvojitou většinou“. Rozhodnutí bude přijato, pokud pro něj bude hlasovat alespoň 55 % členských států (16 z 28), které představují nejméně 65 % obyvatelstva EU (přibližně 332 milionů obyvatel z 510 milionů).

Po zavedení eura byla v rámci Rady zřízena tzv. Euroskupina, nový orgán, kde se setkávají všichni ministři hospodářství a financí 19 zemí eurozóny.

Evropská komise

Komise je klíčový orgán EU. Pouze Komise má právo vypracovávat návrhy nových právních předpisů EU, které pak předkládá Radě a Parlamentu k diskusi a schválení.

Její členové jsou jmenováni na pět let na základě dohody mezi členskými státy a podléhají schválení Evropským parlamentem (viz výše). Komise se zodpovídá Parlamentu a musí kolektivně rezignovat, pokud jí Parlament v hlasování vyjádří nedůvěru.

V kolegiu je zastoupen jeden komisař/komisařka za každý členský stát EU, včetně předsedy Komise a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který je jedním z místopředsdů Komise. Stávající Komise pod vedením Jeana-Clauda Junckera převzala úřad dne 1. listopadu 2014. Předseda Komise jmenoval sedm místopředsdů, aby koordinovali práci komisařů a zajistili, že bude věnována pozornost jeho prioritním oblastem, jako jsou pracovní místa a růst, jednotný digitální trh, energetika a změny klimatu a hospodářská a měnová unie. Aby se Komise soustředila na ty nejdůležitější priority a respektovala zásady subsidiarity, jmenoval Franse Timmermanse místopředsdou odpovědným za lepší regulaci a interinstitucionální vztahy.

Komise je při výkonu svých pravomocí do značné míry nezávislá. Jejím úkolem je pracovat ve společném zájmu, což znamená, že nesmí přijímat pokyny žádné vlády členského státu. Jakožto „strážkyně Smluv“ zajišťuje provádění nařízení a směrnic přijatých Radou a Parlamentem v členských státech. V případě jejich neuplatňování může Komise podat u Soudního dvora žalobu na stranu, která neplní své povinnosti, aby ji donutila jednat v souladu s právem EU.

Komise jakožto výkonný orgán EU realizuje rozhodnutí Rady, například v oblasti společné zemědělské politiky. Má širokou pravomoc při řízení společných politik EU, například v oblasti výzkumu a technologií, zahraniční pomoci a regionálního rozvoje. Spravuje také rozpočet těchto politik.

Komisařům asistuje úřad, který sídlí především v Bruselu a Lucemburku. Kromě toho existuje řada agentur, které Komise pověřuje speciálními úkoly. Jejich sídla se většinou nacházejí v ostatních evropských městech.

Soudní dvůr

Soudní dvůr Evropské unie, který sídlí v Lucemburku, se skládá z jednoho soudce z každé země EU a z jedenácti generálních advokátů. Vlády členských států je prostřednictvím společného rozhodnutí jmenují na období šesti let, přičemž jmenování mohou být opakovaně. Jejich nestrannost je zaručena. Úkolem Soudního dvora je zajistit dodržování právních předpisů EU a správný výklad a uplatňování Smluv.

Evropská centrální banka

Evropská centrální banka se sídlem ve Frankfurtu odpovídá za správu eura a za měnovou politiku EU (viz kapitola 7: „Euro“). Její řídicí rada se skládá ze šesti ředitelů a guvernérů národních centrálních bank 19 zemí eurozóny. Mezi hlavní úkoly banky patří udržování cenové stability a dohled nad bankami v eurozóně. Jejím prezidentem se v roce 2011 stal bývalý guvernér Italské národní banky Mario Draghi.

Účetní dvůr

Evropský účetní dvůr byl zřízen v roce 1975 a sídlí v Lucemburku. Z každého členského státu EU pochází jeden člen Účetního dvora, přičemž jsou jmenováni na období šesti let, a to na základě dohody mezi členskými státy po konzultaci s Evropským parlamentem. Jeho úkolem je kontrolovat, zda veškeré příjmy Evropské unie byly přijaty a všechny její výdaje byly vynaloženy v souladu s právními předpisy a obvyklým způsobem a zda byl rozpočet EU řádně spravován.

II. DALŠÍ ORGÁNY

Evropský hospodářský a sociální výbor

V řadě oblastí politik konzultuje Rada a Komise před přijetím rozhodnutí Evropský hospodářský a sociální výbor. Jeho členové, kteří jsou jmenováni Radou na pětileté období, zastupují různé hospodářské a sociální zájmové skupiny, které dohromady tvoří „organizovanou občanskou společnost“.

Výbor regionů

Výbor regionů se skládá ze zástupců regionálních a místních samospráv. Ti jsou jmenováni Radou na pětileté období, a to na návrh členských států. Rada a Komise jsou povinny s Výborem regionů konzultovat otázky, které se týkají regionů, přičemž Výbor může vydávat stanoviska i z vlastního podnětu.

Evropská investiční banka

Evropská investiční banka se sídlem v Lucemburku poskytuje méně rozvinutým regionům EU pomoc ve formě půjček a záruk a pomáhá zvýšit konkurenceschopnost podniků.

Evropský veřejný ochránce práv

Evropského veřejného ochránce práv volí Evropský parlament na obnovitelné funkční období pěti let. Jeho úkolem je řešit stížnosti týkající se případů špatné správy v orgánech EU. Mohou se na něj obrátit společnosti i občané a obyvatelé EU. V roce 2013 se evropskou veřejnou ochránkyní práv stala bývalá irská ombudsmanka Emily O'Reillyová.

Kapitola 5: Co EU dělá?

- ⌘ Evropská unie podniká opatření v široké řadě oblastí politik, ve kterých jsou podle evropských lídrů společná opatření přínosná, včetně jednotného trhu, eura, podpory hospodářského růstu, bezpečnosti, spravedlnosti a zahraniční politiky (viz další kapitoly).
- ⌘ K těmto dalším oblastem politik patří:
 - ◆ politiky inovace, které podporují využívání nových řešení v oblastech jako ochrana klimatu a životního prostředí, výzkum a energetika,
 - ◆ politiky solidarity (rovněž nazývané politiky soudržnosti) v oblasti regionální politiky, zemědělství a sociálních věcí.
- ⌘ EU financuje tyto politiky ze svého ročního rozpočtu: takto může doplňovat opatření vlád členských států o dodatečné prvky a zvyšovat jejich hodnotu. Rozpočet EU představuje malou částku ve srovnání s celkovým bohatstvím členských států: maximálně 1,04 % součtu jejich hrubého národního produktu.

I. POLITIKY INOVACE

Činnost Evropské unie ovlivňuje každodenní život jejích občanů, neboť řeší mnohé problémy, jimž naše společnost čelí: ochranu životního prostředí, zdraví, technologickou inovaci, energetiku atd.

a) Životní prostředí a udržitelný rozvoj

Vědci již od 60. let minulého století upozorňují na oteplování Země. Političtí představitelé na tuto zprávu zprvu reagovali pomalu, v roce 1988 však OSN ustanovila „Mezivládní panel pro změnu klimatu“. Tomuto panelu odborníků se podařilo přitáhnout pozornost světa k potenciálně katastrofickým následkům globálního oteplování, které způsobují emise škodlivých plynů vznikajících především spalováním fosilních paliv s obsahem uhlovodíků.

V roce 2008 Evropská unie významně přispěla k boji proti změnám klimatu. Evropská rada se dohodla, že do roku 2020 sníží Evropská unie své emise alespoň o 20 % (v porovnání s rokem 1990), zvýší podíl obnovitelných energií na trhu na 20 % a sníží celkovou spotřebu energie o 20 %. V roce 2014 představitelé EU odsouhlasili ještě ambicióznější cíl a dohodli se, že do roku 2030 sníží emise alespoň o 40 % oproti úrovním z roku 1990. Země EU také podnikly rozhodné společné kroky, aby pomohly zajistit, že pařížská konference OSN o změnách klimatu, jež se konala v prosinci 2015, povede k závazné dohodě 195 zemí omezit globální oteplování na maximálně 2 °C. Nejchudší země světa potřebují finanční pomoc, aby mohly snížit své emise a přizpůsobit se změnám klimatu. Za tímto účelem vynaloží EU v období 2014–2020 nejméně 14 miliard eur z prostředků Evropského rozvojového fondu. Politický proces ratifikace Pařížské dohody Evropskou unií byl dokončen 4. října 2016, kdy Evropský parlament ratifikaci schválil a umožnil tak vstup dohody v platnost.

Země EU se dohodly na závazném právním předpisu o snížení škodlivých emisí v EU. Značné úsilí je vyvíjeno v oblasti investic do nových technologií, což také vytváří pracovní místa a hospodářský růst. Cílem celoevropského „systému obchodování s emisemi“ je zajistit, aby bylo požadovaného snížení emisí škodlivých plynů dosaženo účinným způsobem.

EU se také zabývá celou řadou dalších problémů v oblasti životního prostředí, jako jsou hluk, odpad, ochrana přírodních stanovišť, výfukové plyny, chemické látky, průmyslové havárie a čistota vody ke koupání. Je činná v otázkách ochrany životního prostředí před ekologickými katastrofami, které jsou způsobeny lidmi, jako např. únik ropy nebo lesní požáry.

EU neustále zlepšuje své právní předpisy za účelem lepší ochrany veřejného zdraví. Přepracovala například své právní předpisy týkající se chemických látek a nahradila dřívější, postupně vyvíjená pravidla jediným systémem pro registraci, vyhodnocování a schvalování chemických látek (REACH). Tento systém čerpá z ústřední databáze, kterou spravuje Evropská agentura pro chemické látky se sídlem v Helsinkách. Cílem je zamezit znečištění ovzduší, vody, půdy a budov, zachovat biologickou rozmanitost a zlepšit zdraví a bezpečnost občanů EU při současném udržení konkurenceschopnosti evropského průmyslu.

b) Technologické inovace

Zakladatelé Evropské unie správně předvídali, že budoucí prosperita Evropy závisí na její schopnosti udržet si přední místo v oblasti technologií. Byli si vědomi obrovské výhody společného evropského výzkumu. V roce 1958 tedy spolu s Evropským hospodářským společenstvím založili i Euratom – Evropské společenství pro atomovou energii. Jeho cílem bylo umožnit zemím EU společné využívání atomové energie k mírovým účelům. Za tímto účelem bylo zřízeno také Společné výzkumné středisko, které se skládá ze sedmi výzkumných institutů.

Aby však evropský výzkum udržel krok s rostoucí světovou konkurencí, musel se diverzifikovat. Dále bylo třeba odstranit bariéry mezi národními výzkumnými programy, podnítit spolupráci co nejširší vědecké obce a pomoci výzkumným pracovníkům s hledáním průmyslového využití pro jejich objevy.

Dnešním posláním společného výzkumu na úrovni EU je doplňovat národní výzkumné programy. Zaměřuje se na projekty, které předpokládají spolupráci laboratoří z různých zemí EU. Dále podporuje základní výzkum určitých oblastí, například termojaderné fúze (potenciálního nevyčerpatelného zdroje energie pro 21. století). Podporuje také výzkum a technologický vývoj v klíčových odvětvích, která musí čelit silné mimoevropské konkurenci, například v elektronice nebo informačních technologiích.

EU hodlá vynakládat 3 % svého HDP na výzkum. Hlavním zdrojem financování výzkumu EU je několik „rámcových“ programů. „Horizont 2020“ je osmý rámcový program pro výzkum a inovace a pokrývá období 2014–2020. Největší část z rozpočtu přesahujícího 80 miliard eur půjde do výzkumu v oblastech, jako jsou zdravotnictví, potravinářství, zemědělství, informační a komunikační technologie, nanotechnologie, energetika, životní prostředí, doprava, bezpečnost, věda o vesmíru a socioekonomie. Další programy budou podporovat mezinárodní spolupráci na špičkových výzkumných projektech a podpoří vědce a jejich profesní rozvoj.

c) Energetika

Více než polovina veškerých zdrojů energie v EU se v současnosti dováží, a EU je tak největším světovým dovozcem energie. Omezení dodávek nebo náhlé zvýšení cen z důvodu mezinárodní krize by mohlo Evropany citelně zasáhnout. Proto EU pracuje na snižování spotřeby fosilních paliv a na zvrácení procesu globálního oteplování.

V této oblasti se činí různá opatření pro úsporu energie, podporuje se například její inteligentnější využívání a alternativní zdroje (zejména obnovitelné zdroje energie) a rozšiřuje se mezinárodní spolupráce. Klíčovou oblastí je lepší izolace staveb, neboť právě zde EU využívá 40 % své energie a vytváří 36 % škodlivých emisí, jako například skleníkové plyny. Výzkum a vývoj v oblasti evropské energetiky se zaměřuje na solární a větrnou energii, energii z biomasy a na jadernou energii.

Důležitou prioritou energetické politiky je zajistit lepší propojenost energie a rozvodných sítí po Evropě. To může vést k účinnějšímu využívání energie, jak z technických důvodů, tak díky společným trhům. Většina projektů dotovaných z investičního plánu pro Evropu, který zřídil předseda Juncker v roce 2014, podporuje účinnou, čistou a obnovitelnou energii. Jedním z projektů je propojení španělských a portugalských energetických sítí s francouzskými a propojení sítí v oblasti Baltského moře.

V mezinárodním měřítku pak Evropa jedná především s Ruskem a Blízkým východem, aby zajistila kontinuitu dodávek energie.

II. POLITIKY SOLIDARITY

Má-li jednotný trh řádně fungovat (viz kapitola 6), je třeba napravit rozdíly, které na něm existují. To je účelem „politik solidarity“ EU, které jsou navrhovány na pomoc méně rozvinutým regionům nebo hospodářským odvětvím potýkajícím se s problémy. EU rovněž pomáhá při restrukturalizaci průmyslových odvětví, která těžce postihla rychle rostoucí mezinárodní konkurence.

Regionální podpora a politika soudržnosti

V rámci rozpočtu EU na období 2014–2020 se v členských státech EU, jejich regionech a městech z politiky soudržnosti investuje 325 miliard eur, čili 34 % rozpočtu EU, na podporu unijních cílů v oblasti růstu a tvorby pracovních míst, ale také na boj proti změnám klimatu, energetické závislosti a sociálnímu vyloučení.

Tyto cíle jsou financovány ze zvláštních fondů EU, které navyšují nebo stimulují investice ze soukromého sektoru a investice státních i regionálních správních orgánů:

- ⌘ Evropský fond pro regionální rozvoj je používán k financování projektů regionálního rozvoje a na podporu hospodářství v méně rozvinutých regionech. Patří sem i obnova rozvoje upadajících průmyslových oblastí.
- ⌘ Evropský sociální fond poskytuje finanční prostředky na odborné vzdělávání a pomáhá lidem nalézt práci. Byla navržena nová iniciativa s rozpočtem ve výši šest miliard eur, která má pomoci mladým lidem se vstupem na pracovní trh v regionech, kde nezaměstnanost mladých dosahuje hranice 25 %. Prostředky z fondu půjdou především na poskytování náležité odborné přípravy pro nezaměstnané.
- ⌘ Fond soudržnosti financuje dopravní infrastrukturu a projekty související se životním prostředím v zemích EU, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 90 % průměru EU.

Společná zemědělská politika a společná rybářská politika

Cílů společné zemědělské politiky, které byly stanoveny v Římské smlouvě z roku 1957, už bylo z velké části dosaženo: byla zajištěna odpovídající životní úroveň zemědělců, byly stabilizovány trhy, produkty se dostávají ke spotřebitelům za rozumnou cenu a proběhla modernizace zemědělské infrastruktury. Spotřebitelé mají dnes kromě toho zajištěno nepřetržité zásobování a ceny zemědělských produktů jsou stabilní, chráněné před výkyvy na světovém trhu. Společná zemědělská politika je financována z Evropského zemědělského záručního fondu a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.

Zemědělská politika EU se však stala obětí vlastního úspěchu. Produkce rostla mnohem rychleji než spotřeba, což představovalo značnou zátěž pro rozpočet EU. Řešení tohoto problému spočívalo v úpravě zemědělské politiky. Reformy přinesly výsledky, neboť produkci se daří udržovat v požadovaných mezích.

Novým úkolem zemědělců je zajišťovat určitou úroveň ekonomické činnosti v každé venkovské oblasti a zachovávat rozmanitost a udržitelnost evropské krajiny. Rozmanitost a úcta k „venkovskému způsobu života“, tedy k životu v harmonii s přírodou, tvoří významnou součást evropské identity. Evropské zemědělství má kromě toho důležité postavení v boji proti změnám klimatu, ochraně volné přírody a zajišťování potravy pro obyvatele světa.

Kromě toho existují v EU iniciativy na podporu a ochranu názvů lokálních a regionálních kvalitních zemědělských produktů a potravin.

Evropská unie má také svoji společnou rybářskou politiku. Pravidla řízení rybářského loďstva a ochrany populace ryb jsou stanovena na evropské úrovni.

Sociální rozměr

Cílem sociální politiky EU je napravit nejvýraznější nerovnosti v evropské společnosti. Evropský sociální fond byl založen v roce 1961, aby podpořil vytváření pracovních míst a profesní i geografickou mobilitu pracovníků.

EU se nesnaží zlepšit sociální podmínky v Evropě pouze poskytováním finanční podpory. Samotná podpora by nikdy nemohla vyřešit všechny problémy způsobené ekonomickou recesí nebo zaostalostí regionu. Sociální pokrok je nutné podpořit především prostřednictvím dynamických účinků růstu. Nedílnou součástí jsou právní předpisy, které zajišťují občanům EU základní práva. Některá z nich jsou uzákoněna ve Smlouvách, například právo mužů a žen na stejnou odměnu za stejnou práci. Práva jsou obsažena ve směrnících o ochraně pracovníků (bezpečnost a zdraví při práci) a v základních bezpečnostních normách.

Charta EU základních sociálních práv pracovníků, která se stala nedílnou součástí Smlouvy o EU v roce 1997, stanoví práva, jimž by se měli těšit všichni pracovníci v EU: volný pohyb, spravedlivá odměna, lepší pracovní podmínky, sociální ochrana, právo sdružování a kolektivního vyjednávání, právo na odborné vzdělávání, rovné zacházení pro ženy a muže, právo pracovníků na informace, konzultace a účast, ochrana zdraví a bezpečnost na pracovišti, ochrana dětí, starších osob a zdravotně postižených.

V současnosti probíhají diskuse o podobě evropské sociální ochrany na budoucím trhu práce, jenž bude stále více ovlivňován novými technologiemi a globalizací.

III. ROZPOČET EU

Evropská unie využívá k financování svých politik roční rozpočet, který v roce 2017 činil více než 157 miliard eur. To je přibližně jedno procento hrubého národního důchodu všech členských států.

Tento rozpočet je financován z tzv. vlastních zdrojů EU. Prostředky pocházejí zejména:

- ⌘ z cel na výrobky dovážené do EU včetně zemědělských dávek;
- ⌘ z procentní části daně z přidané hodnoty (DPH) uložené na zboží a služby v celé EU;
- ⌘ z příspěvků členských států v závislosti na jejich hospodářské situaci.

Rozdělení výdajů lze ilustrovat na rozpočtu pro rok 2017:

- ⌘ inteligentní růst podporující začlenění: 75 miliard eur včetně podpory regionů a investic, výzkumných programů a transevropských dopravních a energetických sítí;

- ⌘ přírodní zdroje: 58 miliard eur především na zemědělskou činnost, rozvoj venkova a životní prostředí;
- ⌘ bezpečnost a občanství: 4 miliardy eur například na ochranu hranic a program „Erasmus+“;
- ⌘ „Evropa ve světě“: 10 miliard eur na zahraniční politiku a rozvojovou pomoc;
- ⌘ správní výdaje: 9 miliard eur.

Každý roční rozpočet EU je součástí sedmiletého rozpočtového cyklu, který se nazývá „víceletý finanční rámec“. Tento rámec je vytvářen Evropskou komisí a vyžaduje jednomyslné schválení od členských států a jednání a dohodu s Evropským parlamentem. Víceletý finanční rámec na období 2014–2020 byl dohodnut v roce 2013. Celkový výdajový limit byl ve srovnání s předchozím obdobím 2007–2013 snížen o přibližně 3 % v reálných hodnotách.

Tento výdajový plán má zvýšit růst a vytváření pracovních míst v Evropě, podpořit udržitelné zemědělství a učinit Evropu šetrnější k životnímu prostředí. Došlo k navýšení financování v oblasti výzkumu a inovací, vzdělávání a odborné přípravy a vnějších vztahů. Zvláštní fondy budou použity na boj proti zločinu a terorismu a na migrační a azylové politiky. Předpokládané výdaje související s klimatem budou v období 2014–2020 představovat nejméně 20 % výdajů EU.

Deset priorit pro Evropu

Od listopadu 2014 sleduje Evropská komise vedená Jeanem-Claudem Junckerem těchto deset hlavních priorit:

1. nový impuls pro zaměstnanost, růst a investice;
2. propojený jednotný digitální trh;
3. silná energetická unie s progresivní politikou v oblasti klimatu;
4. hlubší a spravedlivější vnitřní trh a posílená průmyslová základna;
5. hlubší a spravedlivější hospodářská a měnová unie;
6. přijatelná a vyvážená dohoda o volném obchodu s USA;
7. prostor spravedlnosti a základních práv založený na vzájemné důvěře;
8. nová politika v oblasti migrace;
9. silnější pozice na mezinárodní scéně;
10. unie demokratické změny.

Rozdělení činností. Rozdělení pravomocí mezi EU a členské státy

a) Evropská unie má výlučnou pravomoc v těchto oblastech:

- ⌘ celní unie,
- ⌘ pravidla hospodářské soutěže na jednotném trhu,
- ⌘ měnová politika zemí eurozóny,
- ⌘ ochrana biologických zdrojů v mořích v rámci společné rybářské politiky,
- ⌘ společná obchodní politika,
- ⌘ uzavírání mezinárodních dohod, pokud je tak stanoveno v právních předpisech EU.

b) Evropská unie a její členské státy sdílejí pravomoc v těchto oblastech:

- ⌘ jednotný trh,
- ⌘ prvky sociální politiky, jak je stanoveno v Lisabonské smlouvě,
- ⌘ hospodářská a sociální soudržnost,
- ⌘ zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů,
- ⌘ životní prostředí,

- ⌘ ochrana spotřebitele,
- ⌘ doprava,
- ⌘ transevropské sítě,
- ⌘ energetika,
- ⌘ vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva,
- ⌘ některé společné bezpečnostní výzvy týkající se veřejného zdraví uvedené v Lisabonské smlouvě,
- ⌘ výzkum, technologický rozvoj a vesmír,
- ⌘ rozvojová spolupráce a humanitární pomoc.

c) Oblasti, které spadají pod pravomoc členských států a ve kterých může EU hrát podpůrnou nebo koordinační roli:

- ⌘ ochrana a zlepšování lidského zdraví,
- ⌘ průmysl,
- ⌘ kultura,
- ⌘ cestovní ruch,
- ⌘ obecné a odborné vzdělávání, mládež a sport,
- ⌘ civilní ochrana,
- ⌘ správní spolupráce.

Kapitola 6: Jednotný trh

- ⌘ Jednotný trh představuje jeden z největších úspěchů Evropské unie. Omezení bránící obchodu a volné soutěži mezi členskými státy byla postupně odstraněna a výsledkem bylo zvýšení životní úrovně.
- ⌘ Základem jednotného trhu jsou „čtyři svobody“: volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu.
- ⌘ V průběhu let zavedla EU řadu politik (v oblastech dopravy, konkurenceschopnosti atd.), aby zajistila co největšímu množství podniků a spotřebitelů výhody z otevření jednotného trhu.
- ⌘ Jednotný trh se dosud nestal jednotným hospodářstvím: některá odvětví (především služby obecného zájmu) jsou stále regulována vnitrostátními právními předpisy. Volný pohyb služeb je prospěšný, neboť stimuluje hospodářskou činnost.
- ⌘ Finanční krize, která vypukla v roce 2008, přivedla EU k vytvoření „bankovní unie“ s přísnějšími pravidly o ochraně úspor a společného evropského dohledu nad bankami.

a) DOSAŽENÍ CÍLE PRO ROK 1993 *Původní společný trh*

- ⌘ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství z roku 1957 umožnila zrušení celních překážek mezi členskými státy a zřízení společného celního sazebníku na dovoz ze zemí mimo Společenství. Tohoto cíle bylo dosaženo 1. července 1968.
- ⌘ Cla jsou však pouze jedním z aspektů protekcionismu. Úplné realizaci společného trhu v sedmdesátých letech bránily také další obchodní překážky. Volný pohyb osob, zboží a kapitálu omezovaly technické normy, normy na ochranu zdraví a bezpečnosti, devizové kontroly a vnitrostátní předpisy o právu vykonávat určité profese.

Cíl pro rok 1993 V červnu 1985 zveřejnila Evropská komise, které předsedal Jacques Delors, bílou knihu obsahující návrh, aby byly do sedmi let zrušeny veškeré fyzické, technické a daňové překážky bránící volnému pohybu v rámci EHS. Cílem bylo podpořit růst obchodu a průmyslové činnosti v rámci „jednotného trhu“, velkého, sjednoceného hospodářského prostoru v měřítku srovnatelném s americkým trhem.

Jednání mezi členskými státy vedla k vytvoření nové smlouvy, Jednotného evropského aktu, který vstoupil v platnost v červenci 1987. Akt mimo jiné ukládal:

- ⌘ rozšíření pravomoci EHS v některých oblastech politik (sociální politika, výzkum, životní prostředí atd.);
- ⌘ zřízení jednotného trhu do konce roku 1992;
- ⌘ častější využívání většinového hlasování v Radě ministrů, aby se zjednodušilo přijímání rozhodnutí ohledně jednotného trhu.

II. POKROK PŘI BUDOVÁNÍ JEDNOTNÉHO TRHU

a) *Fyzické překážky*

Všechny hraniční kontroly zboží v rámci EU byly zrušeny společně se zrušením celních kontrol lidí; policie však stále provádí namátkové kontroly jako součást boje proti zločinu a drogám.

V červnu 1985 podepsalo pět z deseti členských států EU Schengenskou dohodu, která zavazuje policejní sbory k přeshraniční spolupráci a stanoví společnou azylovou a vízovou politiku. Tento krok umožnil úplné zrušení kontrol osob na hranicích mezi zeměmi Schengenu (viz kapitola 10: „Evropa: domov svobody, bezpečnosti a práva“). Dnes tvoří schengenský prostor 26 evropských zemí včetně čtyř států, které nejsou členy Evropské unie (Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko).

b) Technické překážky

U většiny produktů přijaly země EU princip vzájemného uznávání vnitrostátních pravidel o prodeji. Od vnesení zásadního rozhodnutí Evropského soudního dvora z roku 1979 ve věci „Cassis de Dijon“ platí, že každý produkt, který je zákonně vyroben a prodáván v jednom členském státě, musí být možné uvést na trh ve všech ostatních státech.

Pokud jde o služby, země EU vzájemně uznávají nebo koordinují svá vnitrostátní pravidla a umožňují lidem, aby provozovali profese v oblastech práva, medicíny, cestovního ruchu, bankovníctví, pojišťovnictví atd. Svoboda pohybu osob však není ještě zdaleka úplná. Navzdory směrnici o uznávání odborných kvalifikací z roku 2005 stále existují překážky, které lidem nedovolují, aby se volně stěhovali do jiných zemí EU nebo tam vykonávali určité typy prací. Lidé s kvalifikací (ať již právníci, lékaři, tesaři či instalatéři) mají však stále více možností vykonávat svoje povolání kdekoli v Evropské unii.

Evropská komise podniká kroky ke zlepšení mobility pracovníků a zejména k zajištění toho, aby byly diplomy nebo kvalifikace získané v jedné zemi EU uznávány ve všech členských státech.

Někteří lidé pracují v jiné zemi EU dočasně, například když stavební společnost realizuje projekt v jiné zemi EU, než ve které sídlí. Pravidla EU stanoví, že pracovní podmínky pro tzv. vyslané pracovníky musí být stejné jako pracovní podmínky ostatních pracovníků v zemi, kde se práce provádí.

c) Daňové překážky

Daňové překážky byly sníženy částečnou harmonizací národních sazeb DPH. Členské státy se dohodly na společných pravidlech a minimálních sazbách, aby nedocházelo k narušení přeshraniční hospodářské soutěže v rámci EU.

d) Veřejné zakázky

Zakázky na práce ve veřejném sektoru jsou významnou součástí ekonomiky, neboť představují 19 % HDP. Veřejné zakázky jsou dnes otevřeny zájemcům odkudkoli z EU. To je možné díky směrnicím EU, které se týkají služeb, dodávek a stavebních prací v mnoha sektorech včetně vodního hospodářství, energetiky a telekomunikací.

Jednotný trh přináší výhody všem spotřebitelům. Například otevření národních trhů služeb snížilo ceny telefonních hovorů na zlomek cen účtovaných před 10–15 lety. Konkurenční tlak také významně snížil ceny letenek v Evropě.

III. PROBÍHAJÍCÍ ZMĚNY

a) Finanční služby

V důsledku krize na trhu s rizikovými hypotékami ve Spojených státech otrásla v roce 2008 bankovními systémy a ekonomikami světa finanční krize, která v roce 2009 uvrhla Evropskou unii do hospodářské recese. Součástí následné reakce byla reforma bankovních a finančních institucí, aby se staly transparentnější a odpovědnější. To bylo umožněno vytvořením „bankovní unie“. Nová pravidla EU poskytují větší ochranu bankovních vkladů, zvyšují objem kapitálu, kterým musí banky disponovat, aby byly stabilnější, regulují složité bankovní produkty a omezují bonusy bankovních manažerů. Na banky v eurozóně dohlíží celoevropský systém pod vedením Evropské centrální banky. Byla také stanovena nová pravidla pro ukončení činnosti bank, jež mají problémy. Zvláštní fond nyní zajišťuje, že náklady spojené s takovým ukončením činnosti nesou banky, a nikoliv daňoví poplatníci.

Evropští představitelé pracují na dalším posílení jednotných trhů pro kapitál. Cílem je usnadnit malým podnikům financování svých aktivit a učinit investice v Evropě přitažlivější.

Diskutuje se také o reformě zdanění právnických osob: členské státy EU by se měly dohodnout na společných pravidlech pro výpočet daňového základu pro podniky. Jednotlivé země by měly nadále různé daňové sazby, avšak společná pravidla by značně zlevnila přeshraniční operace podniků a snížila případy vyhýbání se daňovým povinnostem. Už by také nebylo možné, aby jednotlivé země nabízely podnikům daňové zvýhodnění, aby přitáhly investice ze zahraničí.

b) Pirátství a padělání

Výrobky z EU je nutno chránit proti pirátství a padělání. Evropská komise odhaduje, že tato trestná činnost stojí EU každoročně tisíce pracovních míst. Proto Komise i národní vlády společně pracují na rozšíření autorského práva a patentové ochrany.

IV. POLITIKY POSÍLENÍ JEDNOTNÉHO TRHU

a) Doprava

Činnost EU se zaměřuje na volný pohyb služeb v pozemní dopravě. Znamená to zejména, že dopravci mají volný přístup k mezinárodnímu trhu dopravy a dopravní podniky z kterékoli členské země mohou poskytovat své služby kdekoli v EU. Evropská unie také pracuje na zajištění rovných podmínek hospodářské soutěže v sektoru silniční dopravy: harmonizuje například pravidla týkající se kvalifikací pracovníků a přístupu k trhu, práva podnikat a poskytovat služby nebo pravidla týkající se doby řízení a bezpečnosti silničního provozu.

Letecká doprava v Evropě byla v minulosti ovládána národními leteckými dopravci a letišti ve vlastnictví státu. Jednotný trh tuto situaci změnil. Všechny letecké společnosti EU mohou nyní provozovat letové služby na jakékoliv trase v EU a mohou stanovit své tarify na libovolné úrovni. To umožnilo zřízení mnoha nových tras a ceny letenek dramaticky poklesly. Změna přinesla prospěch všem: cestujícím, leteckým společnostem, letištím i zaměstnancům.

Obdobně mají cestující prospěch také z větší konkurence mezi železničními společnostmi.

Loďní doprava, uskutečňovaná evropskými společnostmi nebo plavidly pod vlajkou třetích zemí, podléhá pravidlům EU o hospodářské soutěži. Tato pravidla mají odstranit nepoctivé cenové praktiky (plavby pod cizí vlajkou) a dále vyřešit problémy, kterým loďářský průmysl v Evropě čelí.

Evropská unie financuje ambiciózní projekty zaměřené na vývoj nových technologií, jako je například družicový navigační systém Galileo, evropský systém řízení železničního provozu a SESAR, program modernizace navigačních systémů letového provozu. Pravidla bezpečnosti silničního provozu (v oblastech jako údržba vozidel, přeprava nebezpečného zboží a bezpečnost vozovek) byla znatelně zpřísněna. Práva cestujících jsou také lépe chráněna díky zavedení komplexního balíčku práv pro všechny druhy dopravy: silniční, leteckou, železniční a vodní. Cestující v EU, včetně cestujících se zdravotním postižením a omezenou schopností pohybu a orientace, mají právo na správné, včasné a přístupné informace a pomoc a za určitých podmínek i na odškodnění v případě zrušení nebo významného zpoždění cesty. Investice do dopravní infrastruktury jsou hlavní prioritou investičního plánu pro Evropu, který EU zahájila v roce 2014.

b) Hospodářská soutěž

Politika hospodářské soutěže EU je nezbytná nejen k zajištění volné, ale také spravedlivé hospodářské soutěže na jednotném evropském trhu. Tuto politiku provádí Evropská komise, která společně se Soudním dvorem odpovídá za její dodržování.

Účelem této politiky je zajistit, aby všechny společnosti na jednotném trhu mohly soutěžit na základě rovných a spravedlivých podmínek ve prospěch spotřebitelů, podniků a evropského hospodářství jako celku.

Každou dohodu, jež podléhá pravidlům Smlouvy, musí dotčené firmy nebo subjekty oznámit Evropské komisi. Komisi musí být také oznámeno každé spojení firem nebo převzetí jiným vlastníkem, které by mohlo vést k dominantnímu postavení společnosti na určitém trhu. Společnosti, která poruší pravidla hospodářské soutěže nebo neprovede patřičné oznámení, může Komise přímo uložit pokutu, jak se stalo například v případě společnosti Microsoft, která v roce 2008 dostala pokutu ve výši 900 milionů eur. V roce 2017 udělila Komise společnosti Google pokutu ve výši 2,42 miliardy eur za zneužití jejího dominantního postavení mezi vyhledávací tým, že ve svých výsledcích vyhledávání zvýhodňovala vlastní službu pro porovnávání prodejních nabídek a nabídky konkurence odsouvala na horší pozice.

Pokud některý členský stát EU udělí nezákonnou podporu nebo udělení takové podpory neoznámí, může Komise požadovat vrácení přidělených prostředků. Daňová zvýhodnění, která vlády poskytují jednotlivým společnostem, lze rovněž považovat za protiprávní státní podporu. V srpnu 2016 například Evropská komise dospěla k závěru, že Irsko poskytlo společnosti Apple protiprávní daňové zvýhodnění ve výši 13 miliard eur.

c) Ochrana spotřebitelů a veřejné zdraví

Právní předpisy EU v této oblasti mají poskytnout všem spotřebitelům stejnou úroveň ochrany jejich financí a zdraví, bez ohledu na to, ve které zemi EU žijí, cestují nebo nakupují. Potřeba celoevropské ochrany se stala obzvláště aktuální koncem devadesátých let v souvislosti s kauzami jako „nemoc šílených krav“ (BSE), které znovu nastolily otázku bezpečnosti potravin. V roce 2002 byl zřízen Evropský úřad pro bezpečnost potravin, jehož úkolem je poskytovat odborné podklady pro právní předpisy týkající se bezpečnosti potravin.

Celoevropská ochrana spotřebitele je potřebná také v mnoha jiných oblastech: proto vznikly četné směrnice EU o bezpečnosti kosmetických přípravků, hraček, ohňostrojů atd. V roce 1993 byla zřízena Evropská agentura pro léčivé přípravky, která se zabývá žádostmi o evropské registrace léčivých přípravků. Neregistrovaný lék nemůže být v EU uveden na trh.

Evropská unie také činí opatření na ochranu spotřebitelů před lživou či klamavou reklamou, před vadnými výrobky a podvody v oblastech spotřebitelských úvěrů a zásilkového nebo internetového prodeje.

Kapitola 7: Euro

- ⌘ Euro je jednotná měna devatenácti z 28 členských států EU. V roce 1999 byla tato měna zavedena pro bezhotovostní transakce a v roce 2002, kdy byly vydány bankovky a mince eura, pro veškeré platby.
- ⌘ Teoreticky by měl euro přijmout každý nový členský stát EU, který splňuje nezbytné požadavky. Výhledově by se členem eurozóny měla stát prakticky každá země EU.
- ⌘ Euro přináší evropským spotřebitelům značné výhody: cestovatelé jsou ušetřeni nákladů a nepohodlí spojených s výměnou peněz a nakupující mohou srovnávat ceny v různých zemích bez přepočítávání. Zajištění cenové stability dostala na starost Evropská centrální banka. Dnes je také euro spolu s americkým dolarem hlavní rezervní měnou. Existence společné měny ochránila během nedávné finanční krize země eurozóny před devalvaci, která měla vést k získání konkurenční výhody, a před útoky spekulantů.
- ⌘ Strukturální slabiny hospodářství některých členských států vystavují euro spekulativním útokům. Aby tomuto riziku zamezila, zřídila EU nástroje solidarity, které pomohly nejvíce zadluženým vládám překonat krizi. Základní otázkou do budoucna zůstává, jak dosáhnout užší koordinace a větší ekonomické solidarity mezi těmi členskými státy, které potřebují zajistit účinnou správu svých veřejných financí a snížit rozpočtové deficity. Postupně se vyvíjí hospodářská politika, která má doplnit měnovou stránku hospodářské a měnové unie.

I. JAK VZNIKLO EURO

a) Evropský měnový systém

V roce 1971 se Spojené státy americké rozhodly zrušit pevný vztah mezi dolarem a oficiální cenou zlata, který po druhé světové válce zajišťoval světovou měnovou stabilitu. Tak skončil systém pevných směnných kurzů. Guvernéři centrálních bank zemí Evropského hospodářského společenství se rozhodli omezit kolísání směnných kurzů mezi jednotlivými evropskými měnami na nejvýše 2,25 %: vytvořili tak Evropský měnový systém, který začal fungovat v březnu 1979.

Na zasedání Evropské rady v Madridu v červnu 1989 přijali vedoucí představitelé EU třífázový plán hospodářské a měnové unie (HMU). Tento plán se stal součástí Maastrichtské smlouvy o Evropské unii, kterou Evropská rada přijala v prosinci 1991.

b) Hospodářská a měnová unie ve třech fázích

První fáze začala 1. července 1990 a zahrnovala:

- ⌘ zcela volný pohyb kapitálu v rámci EU (zrušení devizových kontrol);
- ⌘ zvýšení strukturálních fondů na podporu rychlejšího odstraňování nerovností mezi evropskými regiony;
- ⌘ hospodářskou konvergenci prostřednictvím mnohostranného dohledu nad hospodářskými politikami členských států.

Druhá fáze byla zahájena 1. ledna 1994 a zahrnovala:

- ⌘ zřízení Evropského měnového institutu ve Frankfurtu: jeho členy byli guvernéři centrálních bank zemí EU;
- ⌘ národní centrální banky se staly (nebo zůstaly) nezávislé na vládním dohledu;
- ⌘ zavedení pravidel pro snížení národních rozpočtových deficitů.

Třetí fází bylo zavedení eura. Od 1. ledna 1999 do 1. ledna 2002 přijalo euro jako společnou měnu 12 zemí EU (Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko a Španělsko). Funkci Evropského měnového institutu převzala Evropská centrální banka a stala se odpovědnou za měnovou politiku, která byla nyní definována a prováděna v nové měně.

Tři země (Dánsko, Švédsko a Spojené království) se tehdy z politických a technických důvodů rozhodly, že euro nepřijmou. V roce 2007 se členem eurozóny stalo Slovinsko, v roce 2008 Kypr a Malta, v roce 2009 Slovensko, v roce 2011 Estonsko, v roce 2014 Lotyšsko a v roce 2015 Litva.

Členy eurozóny je tedy nyní 19 zemí EU. Jakmile splní nezbytné požadavky, měly by se připojit i ostatní členské státy, kromě těch, které obdržely výjimku během vyjednávání o Smlouvách.

c) Konvergenční kritéria

Pokud se chce země EU stát členem eurozóny, musí splňovat těchto pět konvergenčních kritérií:

- ⌘ cenová stabilita: míra inflace nesmí překročit průměrnou míru inflace tří členských států s nejnižší inflací o více než 1,5 procentního bodu;
- ⌘ úrokové sazby: dlouhodobé úrokové sazby se nesmí lišit o více než 2 procentní body od průměrných úrokových sazeb tří členských států s nejnižšími úrokovými sazbami;
- ⌘ deficity: národní rozpočtové deficity musí být nižší než 3 % HDP;
- ⌘ veřejný dluh: nesmí překročit 60 % HDP;
- ⌘ stabilita směnných kurzů: směnné kurzy musely po dobu předchozích dvou let zůstat ve schváleném rozmezí.

d) Pakt o stabilitě a růstu

V červnu 1997 přijala Evropská rada v Amsterdamu Pakt o stabilitě a růstu, který představoval závazek k trvalé rozpočtové stabilitě a umožňoval potrestání každé země eurozóny, jejíž rozpočtový deficit by přesáhl 3 % HDP. Tato myšlenka byla dále rozvedena v roce 2012, kdy 25 zemí EU podepsalo mezinárodní dohodu s názvem „Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii“ („rozpočtový pakt“), která zavazuje své signatáře k provedení předpisů týkajících se vyrovnaného rozpočtu ve vnitrostátním právu.

V důsledku letité celosvětové hospodářské krize však jsou některé země eurozóny stále velmi vzdáleny splnění požadavků těchto smluKomise a Euroskupina na tyto země neustále naléhají, aby požadavky splnily, a zejména aby snížily svůj veřejný dluh.

e) Euroskupina

Euroskupina je složena z ministrů financí zemí eurozóny. Cílem těchto setkání je zajištění koordinace hospodářských politik a sledování rozpočtových a finančních politik jednotlivých zemí. Euroskupina taktéž zastupuje zájmy eura na mezinárodních fórech. V lednu 2013 byl předsedou Euroskupiny na funkční období zvolen nizozemský ministr financí Jeroen Dijsselbloem, jenž byl v červenci 2015 do této funkce opětovně zvolen i pro druhé funkční období.

f) HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ UNIE OD ROKU 2008 Důsledky finanční krize

Finanční krize v roce 2008 významně zvýšila veřejný dluh většiny zemí EU. Nejzranitelnější ekonomiky, které procházely krizí a čelily útokům spekulantů na světových finančních trzích, před nebezpečím devalvace ochránilo euro.

Na začátku krize se řada bank dostala do problémů, které způsobily, že jim musely národní vlády poskytnout pomoc, což vedlo ke zvýšení veřejného dluhu. Pozornost se následně soustředila na veřejné zadlužení a během zimy 2009–2010 se do hledáčku dostaly zejména některé vysoce zadlužené země se zvyšujícími se rozpočtovými deficity. Proto vedoucí představitelé EU zřídili „Evropský mechanismus stability“. Tato záchranná síť má úvěrovou kapacitu 500 miliard eur z prostředků garantovaných zeměmi eurozóny a je využívána k zajištění finanční stability v eurozóně. V letech 2010–

2013 uzavřelo dohody o finanční pomoci s různými orgány EU a Mezinárodním měnovým fondem pět zemí (Irsko, Kypr, Portugalsko, Řecko a Španělsko). Jednotlivé dohody byly přizpůsobeny situaci v každé zemi, avšak obvykle zahrnovaly reformy zaměřené na zlepšení efektivity veřejného sektoru v dotčené zemi. Irsko se koncem roku 2013 stalo první zemí, která úspěšně dokončila dohodnutý ekonomický ozdravný program, a začalo si opět půjčovat peníze přímo na kapitálových trzích. Také v Portugalsku a Španělsku se situace zlepšila a v roce 2014 byla ukončena pomoc, kterou tyto země dostávaly z EU. Poté následoval Kypr, který svůj ekonomický ozdravný program dokončil v roce 2016.

Naopak s většími problémy se při provádění strukturálních reforem své ekonomiky (např. zefektivnění veřejného sektoru, privatizace a vytvoření udržitelných penzijních systémů) potýkalo Řecko. Tyto reformy byly dohodnuty v kontextu dvou programů finanční pomoci v roce 2010 a 2014. Prostředky v celkové výši 226 miliard eur poskytla EU, Evropská centrální banka a Mezinárodní měnový fond. Třetí dohoda z července 2015 byla uzavřena teprve po zdoluhavých a komplexních jednáních. Řecko se muselo pevně zavázat, že provede politiky zaměřené na zlepšení svých veřejných financí a reformuje svoji ekonomiku.

g) Posílení eura

Jako součást reakce na krizi začaly členské státy a orgány EU také uvádět do praxe ustanovení Lisabonské smlouvy, jejichž účelem je posílit správu ekonomických záležitostí EU. V rámci postupu, kterému se říká „evropský semestr“, musí členské státy v říjnu každého roku předložit Komisi návrh rozpočtu na následující rok. Je-li pak třeba, musí rozpočet upravit podle připomínek Komise k jakýmkoli dalším opatřením, jež jsou požadována pro dosažení dříve stanovených společných cílů. Předběžná rozprava nad rozpočtovými plány členských států, sledování ekonomik jednotlivých členských států, zpřísnování pravidel týkajících se hospodářské soutěže a uplatňování sankcí vůči zemím, které poruší dohodnutá finanční pravidla, tvoří stále důležitější základ hospodářské a měnové správy eurozóny.

Žijeme v období globálních finančních a ekonomických změn. Jestliže Evropská unie chce dosáhnout toho, aby členské státy hospodařily zodpovědně a vzájemně se finančně podporovaly, musí přijmout důslednější opatření: ta představují jediný způsob, jak zajistit, aby euro jako jednotná měna zůstalo důvěryhodné a aby členské státy mohly společně čelit ekonomickým výzvám globalizace. Komise i Evropský parlament zdůrazňují důležitost koordinace národních hospodářských a sociálních politik, neboť společná evropská měna není z dlouhodobého hlediska bez určité formy společné správy ekonomických záležitostí životaschopná.

V září 2015 představil předseda Komise Jean-Claude Juncker svůj plán na posílení eurozóny, jenž je založen na zprávě vypracované pěti předsedy orgánů EU, které se zabývají eurem. Tento plán obsahuje: společný systém pojištění vkladů, jednotného zástupce eurozóny v globálních finančních institucích, jako je Mezinárodní měnový fond a Světová banka, demokratičtější a účinnější systém kontroly národních rozpočtů, koordinaci daňových politik a základ pro pravidla sociální ochrany a trhu práce. V konečném důsledku může dojít k vytvoření společné pokladny pro eurozónu.

Evropská centrální banka nyní považuje pomoc oživením ekonomiky za součást svého mandátu. V roce 2015 zavedla tzv. „kvantitativní uvolňování“, kdy skupuje zejména veřejné dluhy, aby podpořila ekonomiku. V důsledku toho jsou úrokové míry nižší, což usnadňuje investice a vede ke snížení veřejných dluhů. Banka snižuje také směnný kurz eura vůči ostatním měnám a to prospívá evropskému vývozu.

Kapitola 8: Vytváření investic a růstu v digitální ekonomice

I. CÍLEM HOSPODÁŘSKÉ POLITIKY EU JE:

- ⌘ zvýšením konkurenceschopnosti evropského hospodářství (telekomunikace, služby, energetika, nové, ekologické technologie pro udržitelný rozvoj) adekvátně zareagovat na globalizaci a hospodářskou krizi,
- ⌘ zajistit:
 - ◆ inteligentní růst: posílit znalosti, inovace, vzdělávání a digitální společnost,
 - ◆ udržitelný růst: podporovat konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiku méně náročnou na zdroje;
 - ◆ prosazovat inteligentní růst podporující začlenění: podporovat ekonomiku s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat sociální a územní soudržností.

II. EVROPA ZASAŽENÁ KRIZÍ

Na počátku devadesátých let začala globalizace radikálním způsobem měnit hospodářství a každodenní život lidí na celém světě. Ekonomiky různých částí světa se staly provázanější. Evropská výroba čelila silné konkurenci rozvíjejících se zemí, především Číny a jiných asijských zemí, které se staly konkurenceschopnějšími z důvodu nižších mezd. To hluboce otřásl evropským modelem společnosti, která je založena na veřejných sociálních službách a vysokém životním standardu.

Avšak zároveň s tím otevřela technologická revoluce, včetně internetu a nových informačních a komunikačních technologií, nové možnosti růstu a zaměstnanosti.

Nedávno otřásla světem obrovská finanční a hospodářská krize. Tato krize vznikla v americkém finančním sektoru v důsledku podřadných hypotečních úvěrů a vysoká míra zadlužení v Evropě tuto situaci ještě zhoršila. Došlo k prudkému hospodářskému propadu a ke zvýšení nezaměstnanosti v Evropě a v důsledku toho k nejhorší krizi od roku 1929, která tehdy vedla ke druhé světové válce. Sociální dopady recese, která vyvrcholila v roce 2010 a s postupným návratem k mírnému růstu v roce 2014 se začala snižovat, se projeví na dramatickém zvýšení nezaměstnanosti, zvláště v jižní Evropě a mezi mladými lidmi.

III. CO PODNIKLA EU A JEJÍ ČLENSKÉ STÁTY?

Úsilí o oživení ekonomiky bylo především třeba vyvinout na národní úrovni. Hlavní prioritou zemí EU bylo snížit svůj veřejný dluh, který eskaloval v důsledku obrovských výdajů na sociální služby během krize. Některé země tento cíl důsledně provedly, zatímco jiné musely požádat o odklad, aby mohly dosáhnout dohodnutého zadlužení v maximální 3% výšce. Je samozřejmé, že politiky, které jednotlivé vlády použily pro boj proti krizi, přímo ovlivnily občany: přijali by zvýšení věku odchodu do důchodu, větší podíl na úhradě zdravotní péče, snížení kvality sociálních služeb nebo modernizaci své veřejné správy? Nebo jak vojenské výdaje ovlivňují jejich bezpečnost? Měly by se snížit, zachovat na určité úrovni nebo zvýšit v dobách mezinárodních nepokojů?

Také EU a její orgány hrály při revitalizaci hospodářství aktivní roli. Zatímco byla přijímána řada opatření na konsolidaci hospodářské a měnové unie (viz kapitola 7), Komise zahájila řadu iniciativ zaměřených na zvýšení produktivity a sociální soudržnosti.

V rámci této strategie se 28 členských států EU rozhodlo:

- ⌘ posílit koordinační roli Evropské komise, zejména prostřednictvím šíření „osvědčených postupů“, pokud jde o národní hospodářské politiky;
- ⌘ urychlit reformy finančních trhů, systémů sociálního zabezpečení a uspořádat liberalizaci odvětví telekomunikací a energetiky;
- ⌘ zlepšit vzdělávací systémy, více pomáhat mladým lidem s hledáním práce, navazovat pevná spojení mezi univerzitami a podniky, přijmout opatření (například prostřednictvím harmonizace předpisů týkajících se daní a sociální ochrany), jež urychlí vytváření evropského „jednotného trhu“ pro výzkum, který by umožňoval volný pohyb vědců, znalostí a technologií po Evropě;
- ⌘ zvýšit výdaje na výzkum a inovace na 3 % HDP (tento cíl přijaly také Spojené státy).

Jean-Claude Juncker se v roce 2014 ujal úřadu předsedy Komise s ambiciózním programem, jak podpořit růst, zaměstnanost a investice. Zahájil „investiční plán pro Evropu“, podle něhož se investice mezi lety 2015 a 2017 měly zvýšit o 315 miliard eur. Toho bylo dosaženo díky novému Evropskému fondu pro strategické investice ve spolupráci s Evropskou investiční bankou. Vzhledem k úspěšnému prvnímu roku fungování fondu předseda Juncker ve svém projevu o stavu Unie v září 2016 navrhl, aby se trvání fondu zdvojnásobilo a poskytlo 500 miliard eur investic do roku 2020 a 630 miliard eur investic do roku 2022. Fond ručí za půjčky pro veřejné nebo soukromé

investice, které by se jinak nemusely uskutečnit. Fond má pro začátek přístup k určité části veřejných financí, což znamená, že díky multiplikačnímu efektu může pro stejný projekt mobilizovat další soukromé investice. Fond se zaměřuje na investice do infrastruktury (zvláště na vysokorychlostní přenos dat a energetické sítě), na investice do dopravní infrastruktury, vzdělávání, výzkumu a inovací, obnovitelné energie a malých podniků. V roce 2016 Evropská komise také navrhla používání téhož systému na podporu investic v Africe a v zemích sousedících s EU.

IV. PROPOJENÝ JEDNOTNÝ DIGITÁLNÍ TRH

Internet a digitální technologie hrají důležitou roli při vytváření pracovních míst pro budoucnost. Přestože se Evropané v určitých digitálních oblastech drží na světové špičce, některé příležitosti zůstávají lidmi i podniky nevyužity. Pouze 15 % občanů EU nakupuje přes internet z jiné země EU. Internetové společnosti a začínající podniky nevyužívají možnosti růstu on-line v plné míře, neboť pouze 7 % malých a středních podniků prodává přeshraničně.

V roce 2015 proto Komise zveřejnila akční plán, který má vést k dosažení úplného jednotného digitálního trhu. Plán zahrnuje koordinaci smluvního práva pro nákupy po internetu, aby se lépe zajistila ochrana spotřebitele, levnější přeshraniční doručování zásilek, ukončení praktik zeměpisného blokování, kdy některé služby on-line nejsou prodávány ve všech zemích, modernizaci právních předpisů v oblasti autorského práva a reformu pravidel pro telekomunikační společnost. Podle Komise by tato opatření mohla vést k dalšímu růstu ekonomiky EU o dodatečných 415 miliard eur ročně a vytvořit 3,8 milionu nových pracovních míst.

Kapitola 9: Co znamená být evropským občanem?

- ⌘ Občané Evropské unie mohou cestovat, žít a pracovat kdekoli v Unii.
- ⌘ EU podporuje a financuje programy, zejména v oblasti vzdělávání a kultury, které občany EU sblíží.
- ⌘ Lidé uznávají symboly společné evropské identity: jednotnou měnu, evropskou vlajku a hymnu.
- ⌘ Objevuje se „evropská veřejná sféra“ a vznikají celoevropské politické strany. Občané volí každých pět let nový Evropský parlament, který pak schvaluje novou Evropskou komisi.
- ⌘ Pocit příslušnosti k Evropské unii se bude vyvíjet pouze postupně: prohloubí jej hmatatelné výsledky evropských politik a jasnější vysvětlení toho, co EU pro své občany dělá.

I. CESTOVÁNÍ, ŽIVOT A PRÁCE V EVROPĚ

Občanství Evropské unie je zakotveno ve Smlouvě o EU: „Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie. Občanství Unie doplňuje státní příslušnost členského státu, ale nenahrazuje ji“ (čl. 20 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie). Co však občanství EU znamená v praxi?

Jako občan EU máte právo cestovat, pracovat a žít kdekoli v Evropské unii.

Vaše kvalifikace získaná po dokončení univerzitních studií v délce alespoň tří let je uznávána ve všech zemích EU, neboť členské státy vzájemně důvěřují kvalitě národních systémů vzdělávání a odborné přípravy.

Můžete pracovat ve zdravotnictví, vzdělávání a dalších veřejných službách (kromě policie, ozbrojených sil atd.) jakékoliv země Evropské unie. A co je vlastně přirozenější, než zaměstnat německého učitele, aby vyučoval němčinu v Římě, nebo podpořit mladého Belgičana, který právě dostudoval, aby se účastnil konkurzu na místo ve francouzské veřejné správě?

Před cestou do zemí EU můžete získat od svých vnitrostátních orgánů Evropský průkaz zdravotního pojištění, který vám pomůže uhradit náklady na lékařskou péči, pokud při pobytu v jiné zemi onemocníte.

II. JAK MŮŽETE VYUŽÍVAT SVÝCH PRÁV EVROPSKÉHO OBČANA

Jako občan Evropské unie nejste pouze pracovníkem nebo spotřebitelem: máte také specifická politická práva. Podle Maastrichtské smlouvy máte bez ohledu na svoji státní příslušnost právo volit a být volen v obecních volbách a ve volbách do Evropského parlamentu v té zemi EU, v níž žijete.

Od roku 2012 máte také petiční právo, a pokud se k vám připojí milion signatářů z alespoň sedmi zemí EU, můžete požádat Komisi o předložení legislativního návrhu.

III. ZÁKLADNÍ PRÁVA

Důraz, který Evropská unie klade na práva občanů, potvrdila Evropská rada, když v Nice v prosinci 2000 slavnostně zveřejnila Listinu základních práv Evropské unie. Tuto listinu vypracoval Konvent složený z členů parlamentů členských států a Evropského parlamentu, ze zástupců národních vlád a z jednoho člena Komise. Dokument má 54 článků uspořádaných do šesti částí – důstojnost, svobody, rovnost, solidarita, občanská práva a soudnictví – a vymezuje základní hodnoty Evropské unie a občanská, politická, ekonomická a sociální práva občanů EU.

První články pojednávají o lidské důstojnosti, právu na život, právu na „nedotknutelnost lidské osobnosti“, svobodu projevu a svědomí. Kapitola o „solidaritě“ inovativním způsobem spojuje sociální a ekonomická práva, například:

- ⌘ právo na stávku;
- ⌘ právo pracovníků na informování a na projednávání v podniku;
- ⌘ právo na sladění rodinného a pracovního života;
- ⌘ právo na zdravotní péči, sociální zabezpečení a sociální pomoc v celé Evropské unii.

Listina také prosazuje rovnost mužů a žen, zavádí pravidla na ochranu údajů, zakazuje eugenické praktiky a reprodukční klonování lidských bytostí, stanovuje právo na vysokou úroveň ochrany životního prostředí, práva dětí a starších lidí a právo na řádnou správu věcí veřejných.

Lisabonská smlouva, která vstoupila v platnost 1. prosince 2009, dává Listině stejnou právní závaznost, jako mají Smlouvy – může být tedy použita jako základ pro předložení případu Evropskému soudnímu dvoru. Použití Listiny v Polsku a Spojeném království je však specifikováno v protokolu.

Článek 6 Lisabonské smlouvy poskytuje Evropské unii právní základ pro podpis Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Tato úmluva by pak ve Smlouvách o EU již nebyla pouze zmiňována, ale stala by se právně závaznou ve všech zemích EU, což by zaručilo větší ochranu lidských práv v Evropské unii.

IV. EVROPA VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURY

Pocit sounáležitosti a sdílení společného osudu není možné uměle navodit. Může vzniknout jen ze společného kulturního povědomí: Evropa se proto musí zaměřit nejen na hospodářství, ale také na vzdělávání, občanství a kulturu.

Způsob organizace škol a vzdělávání a obsah studijních osnov nediktuje EU: o těchto aspektech se rozhoduje na národní nebo místní úrovni. EU však pod názvem „Erasmus+“ realizuje vzdělávací výměnné programy, v jejichž rámci mohou mladí lidé studovat nebo se odborně vzdělávat v zahraničí, naučit se nové jazyky nebo se účastnit společných aktivit se zahraničními školami nebo univerzitami v jiných zemích. Očekává se, že v období 2014–2020 využijí tohoto programu, jehož rozpočet byl oproti předchozímu období navýšen o 40 % na celkových 16 miliard eur, více než čtyři miliony lidí.

V rámci boloňského procesu evropské země spolupracují na realizaci Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. To například znamená, že vysokoškolská studia ve všech účastnících se zemích povedou k získání srovnatelných a vzájemně uznávaných akademických titulů (bakalářskému, magisterskému a doktorskému).

Program EU „Kreativní Evropa“ podporuje spolupráci v oblasti kultury mezi tvůrci televizních programů, filmovými tvůrci, organizátory, provozovateli rozhlasového a televizního vysílání a kulturními subjekty z různých zemí. Tak EU podporuje tvorbu evropských audiovizuálních produktů, čímž dochází k úpravě nepoměru mezi evropskou a americkou produkcí.

Jednou z hlavních charakteristik Evropy je její jazyková rozmanitost: zachování této rozmanitosti je důležitým cílem EU. Mnohojazyčnost je v práci Evropské unie důležitým prvkem. Právní předpisy EU musí být dostupné ve všech 24 úředních jazycích a každý poslanec Evropského parlamentu má právo promluvit při parlamentních debatách v jakémkoli z těchto jazyků.

V. EVROPSKÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV A VAŠE PRÁVO PŘEDLOŽIT PETICI EVROPSKÉMU PARLAMENTU

Dalším krokem k přiblížení Unie občanům bylo vytvoření funkce veřejného ochránce práv (Smlouva o Evropské unii). Veřejného ochránce práv volí Evropský parlament a jeho funkční období se shoduje s funkčním obdobím Parlamentu. Vyšetřuje stížnosti na orgány a instituce EU. Stížnost může vznést kterýkoliv občan EU nebo osoba nebo organizace, která žije nebo má sídlo v některé zemi EU.

Kterýkoliv obyvatel země EU může také předložit petici Evropskému parlamentu. Jedná se o další důležitou vazbu mezi orgány EU a veřejností.

VI. POCIT PŘÍSLUŠNOSTI K EU

Myšlenka „Evropy občanů“ je velice nová. Některé symboly společné evropské identity již existují, jako například evropský pas, který se používá od roku 1985. EU přijala motto „Jednotná v rozmanitosti“ a 9. května slavíme „Den Evropy“.

Evropská hymna (Beethovenova „Óda na radost“) a evropská vlajka (kruh 12 zlatých hvězd na modrém pozadí) byly přijaty v roce 1985 jako nejdůležitější symboly EU. Mohou je používat členské státy, místní orgány nebo jednotliví občané.

Lidé však nemohou cítit příslušnost k Evropské unii, pokud nemají ponětí o tom, co EU dělá a proč. Orgány EU a členské státy se možná budou muset více snažit o navázání kontaktu s občany, kterým se EU často jeví jako vzdálená a nedostupná.

Lidé také musí vidět, že EU skutečně ovlivňuje jejich život. V této souvislosti mělo každodenní používání eurobankovek a euromincí od roku 2002 obrovský dopad. Uvádění cen zboží a služeb v eurech znamená, že spotřebitelé mohou porovnávat ceny v jednotlivých zemích přímo a bez přepočítávání.

K pocitu příslušnosti k jedné, sjednocené zeměpisné oblasti přispívá také to, že kontroly na vnitřních hranicích byly podle Schengenské dohody mezi většinou zemí EU zrušeny.

Pocit příslušnosti přichází především s pocitem osobního zapojení do rozhodovacích procesů EU. Každý dospělý občan EU má právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu, což je důležitý základ pro demokratickou legitimitu EU. Nepřímá volba předsedy Evropské komise během evropských voleb v květnu 2014, kdy politické strany bojovaly ve volební kampani se svými vlastními kandidáty na tento post, byla krokem, který postupně pravděpodobně omezí fenomén občas nazývaný jako „demokratický deficit“. Zvýšení počtu voličů hlasujících pro populistické a euroskeptické strany bylo pro orgány EU zároveň varovným znamením.

Přenosný počítač, pracovní složky, plyšový medvídek a kojenecká láhev na kuchyňském pultu. © germanacom/fotolia Jedním ze základních práv uznaných Listinou základních práv Evropské unie je právo na soulad mezi rodinným a pracovním životem.

Evropská unie vznikla proto, aby sloužila evropským občanům, a její budoucnost musí aktivně vytvářet lidé s různými životními zkušenostmi. Toho si byli zakladatelé EU dobře vědomi. Jean Monnet v roce 1952 řekl: „Nevytváříme koalici států, sjednocujeme lidi.“ Zlepšování veřejného povědomí o EU a zapojení občanů do jejích aktivit je dodnes jedním z největších úkolů nejenom pro orgány EU, ale také pro národní orgány a občanskou společnost.

Kapitola 10: Evropa: domov svobody, bezpečnosti a práva

- ⌘ Otevření vnitřních hranic mezi členskými státy EU je pro obyčejné lidi velmi hmatatelným přínosem, neboť jim umožňuje volný pohyb bez povinnosti procházet hraničními kontrolami. Určité kontroly mohou členské státy znovu zavést, pokud je to ve prospěch udržení veřejného pořádku.
- ⌘ Tato svoboda pohybu v rámci EU však musí být doprovázena zvýšením kontroly na vnějších hranicích EU a lepší policejní a justiční spoluprací, aby bylo možné účinně bojovat proti organizovanému zločinu, terorismu, nezákonnému přistěhovalectví a obchodování s lidmi a drogami.
- ⌘ Kvůli vysokému počtu žadatelů o azyl, kteří přicházejí do Evropy z válkou zasažených oblastí jako Sýrie, musíme zavést soudržnou azylovou politiku a účinné kontroly na vnějších hranicích EU.

I. VOLNÝ POHYB V RÁMCI EU A OCHRANA JEJÍCH VNĚJŠÍCH HRANIC

Občané EU mají právo žít svobodně a bez obav z pronásledování nebo násilí kdekoli v Evropské unii. Nicméně v současné době jsou znepokojeni především mezinárodním zločinem a terorismem.

Díky následným úpravám Smluv je Evropská unie v této oblasti stále aktivnější a usiluje o vytvoření jednotného „prostoru svobody, bezpečnosti a práva“.

Rozhodovací proces v těchto oblastech byl naposledy revidován Lisabonskou smlouvou, která vstoupila v platnost v roce 2009. Do té doby spočívala odpovědnost za vytváření a řízení prostoru svobody, bezpečnosti a práva výlučně na členských státech. Rozhodování probíhala především v Radě (tj. prostřednictvím diskusí a dohod mezi ministry vlád), role Komise a Parlamentu byla okrajová. To se změnilo s Lisabonskou smlouvou: Rada nyní přijímá většinu rozhodnutí kvalifikovanou většinou, v rozhodovacím procesu se Parlament stal jejím rovnocenným partnerem a Komise má určité právo iniciativy.

Volný pohyb osob v rámci EU přinesl členským státům nové obtíže při zajištění bezpečnosti, protože kvůli němu ztratily kontrolu nad vnitřními hranicemi EU. Zrušení kontrol na vnitřních hranicích muselo být vyváжено důkladnější ochranou vnějších hranic EU. Kromě toho bylo nutné zvýšit policejní a soudní spolupráci států EU v boji proti přeshraničnímu zločinu, neboť svoboda pohybu bohužel platí i pro pachatele trestných činů.

K velkému zjednodušení cestování po Evropské unii došlo v roce 1985, když vlády Belgie, Francie, Lucemburska, Nizozemska a Spolkové republiky Německo podepsaly dohodu v malém lucemburském příhraničním městě Schengen. Dohodly se, že na společných hranicích zruší veškeré kontroly osob bez ohledu na státní příslušnost, sjednotí způsob ochrany hranic se státy, které nejsou členy EU, a zavedou společnou vízovou politiku. Vytvořily tak prostor bez vnitřních hranic známý jako „schengenský prostor“. Státní občané třetích zemí nemusejí mít v některých případech pro vstup do schengenského prostoru víza, neboť Evropská unie podepsala s řadou zemí dohody o vyloučení z vízové povinnosti. V naléhavých situacích může členský stát na určité období znovu zavést ochranu hranic. Některé země využily této možnosti v souvislosti s náhlým přílivem žadatelů o azyl v letech 2015 a 2016.

Schengenská dohoda se stala nedílnou součástí Smluv o EU a schengenský prostor se postupně rozšiřoval. V roce 2017 uplatňovaly schengenská pravidla všechny státy EU kromě Bulharska, Chorvatska, Irska, Kypru, Rumunska a Spojeného království. Součástí schengenského prostoru jsou také čtyři státy, které nejsou členy Evropské unie (Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko).

Zpřísnění kontrol na vnějších hranicích EU se stalo prioritou. Za řízení spolupráce EU na jejích vnějších hranicích je zodpovědná agentura EU Frontex, která byla zřízena v roce 2014 a sídlí ve Varšavě. Plavidla, helikoptéry a letadla pro provádění společných kontrol, například v citlivých oblastech Středomoří, jí půjčují členské státy. V naléhavých případech může agentura rovněž vyslat pohraniční jednotku rychlé reakce složenou z příslušníků vnitrostátní pohraniční stráže ze zemí EU. V roce 2016 představitelé EU rozhodli, že agentuře navýší zdroje, aby mohla provádět rychlé zásahy na hranicích. V říjnu 2016 tak oficiálně vznikla „Evropská pohraniční a pobřežní stráž“.

II. AZYLOVÁ A IMIGRAČNÍ POLITIKA

Evropa je hrdá na svoji humanitární tradici přijímání cizinců a na svou ochotu nabídnout azyl uprchlíkům, kteří hledají útočiště před nebezpečím a pronásledováním. V současné době však vlády EU řeší nelehkou otázku: jak se v oblasti bez vnitřních hranic vyrovnat s rostoucím počtem legálních a nelegálních imigrantů?

Vlády EU se rozhodly, že sjednotí svá pravidla, aby bylo možné žádosti o azyl projednávat podle souboru zásad uznávaných v celé Evropské unii. Byly přijaty minimální společné normy pro přijímání azyllantů a udělování statusu uprchlíka.

V posledních letech připlouvá k evropským břehům velké množství nelegálních imigrantů, proto je jednou z hlavních priorit EU nalézt řešení tohoto problému. Členské státy spolupracují v boji proti převaděčství a na vytvoření společných dohod, kterými by se řídilo navracení nelegálních imigrantů. Lepší koordinaci legální imigrace umožňují pravidla EU o slučování rodin, o právním postavení rezidentů s dlouhodobým pobytem a pravidla týkající se přijímání studentů a výzkumných pracovníků ze třetích zemí do Evropy.

Avšak obrovský nárůst žadatelů o azyl z Blízkého východu a Afriky v letech 2015 a 2016, kdy několik tisíc lidí přišlo tragicky o život při pokusu o překonání Středozemního moře, způsobil Evropě velké problémy. Otázka poskytování azylu také dostala novou dimenzi, neboť se hůře určoval rozdíl mezi politickým a ekonomickým uprchlíkem. Země EU, především Řecko a Itálie, které byly v první linii a na svých pobřežích a ve svých teritoriálních vodách čelily obrovskému počtu žadatelů o azyl, doufaly ve větší solidaritu od zemí EU, aby se dokázaly vypořádat s tímto problémem. Zemí, která prokázala největší ochotu poskytnout azyl politickým uprchlíkům, bylo v roce 2015 Německo.

Představitelé EU se dohodli na řadě opatření, která měla pomoci vypořádat se s touto novou situací. Šlo například o rozhodnutí o relokaci žadatelů o azyl z Řecka a Itálie do ostatních zemí EU a rozhodnutí o urychlení navracení osob, které azyl nezískají. EU také uzavřela zvláštní dohodu s Tureckem, neboť z této země přicházelo do EU mnoho žadatelů o azyl. EU vyslala experty z jiných států, aby pomáhali s přílivy uprchlíků v zasažených lokalitách, zvýšila kapacitu Evropské pohraniční a pobřežní stráže, aby mohla provádět pátrací a záchranné operace a bojovat proti zločineckým sítím, a zahájila vojenskou misi ve Středozeří.

Přes 10 miliard eur z rozpočtu EU putovalo v letech 2015, 2016 a 2017 na humanitární pomoc uprchlíkům v EU i ve třetích zemích.

III. BOJ PROTI MEZINÁRODNÍMU ZLOČINU A TERORISMU

Rozbití kriminálních skupin, které řídí obchodování s lidmi a vykořisťují zranitelné lidské bytosti, zejména ženy a děti, není možné bez koordinovaného úsilí.

Organizovaný zločin neustále zdokonaluje své praktiky a běžně ke své činnosti využívá evropské nebo světové sítě. Terorismus jasně dokázal, že může velice brutálně udeřit kdekoli na světě.

Proto byl zřízen Schengenský informační systém (SIS). Je to komplexní databáze, která umožňuje policejním a soudním orgánům výměnu informací o osobách, na něž byl vydán zatykač nebo žádost o vydání, a o odcizeném majetku, například autech nebo uměleckých předmětech.

Jedním z nejúčinnějších způsobů, jak dopadnout zločince, je sledovat jejich kořist. Evropská unie za tímto účelem přijala předpisy o praní špinavých peněz, které zároveň ztěžují financování zločineckých a teroristických organizací.

Nejvýznamnějším pokrokem v oblasti spolupráce donucovacích orgánů v poslední době bylo vytvoření Europolu. Tento orgán EU má sídlo v Haagu a jeho zaměstnanci jsou policisté a celníci. Jejich činnost se týká potírání mnoha oblastí mezinárodního zločinu: obchodování s drogami, ukradenými vozidly, obchodování s lidmi a nezákonných imigračních sítí, sexuálního vykořisťování žen a dětí, dětské pornografie, padělání, obchodování s radioaktivním a jaderným materiálem, terorismu, praní špinavých peněz a padělání eura.

Evropa se stala cílem islamistického terorismu prováděného skupinami napojenými na al-Káidu nebo tzv. Islámským státem (Dá'íš). Svět byl šokován jejich útoky na symboly základních evropských hodnot, jako je svoboda vyznání a svoboda slova. Například v Paříži v lednu 2015 teroristé povraždili zaměstnance satirického magazínu a stovky dalších lidí při řadě útoků napříč Evropou. Evropané čelí nevyzpytatelnému nepříteli, jehož finanční a vojenské základny se často nacházejí na Blízkém východě a v Africe, a proto zvažují jak zvýšení spolupráce mezi evropskými zpravodajskými službami, tak politická a vojenská opatření mimo Evropu.

Mezi opatřeními, která Komise navrhla pro boj s touto hrozbou, je vytvoření Evropského střediska excelence pro boj proti radikalizaci, odříznutí teroristů od finančních zdrojů prostřednictvím spolupráce mezi finančními informačními službami a zintenzivnění boje proti kyberkriminalitě a šíření extremistické propagandy po internetu.

Další opatření pro boj proti terorismu v Evropě zahrnují důkladnější kontrolu příletu a odletu osob mimo prostor EU prováděnou leteckými společnostmi. Letecké společnosti musí nyní povinně zanášet údaje do jmenné evidence cestujících, kterou může za určitých podmínek využít policie v celé Evropě v boji proti teroristům.

IV. VYTVÁŘENÍ „EVROPSKÉHO PRÁVNÍHO PROSTORU“

V současné době funguje v Evropské unii mnoho různých právních systémů, každý uvnitř hranic členského státu. Národní hranice však nejsou pro mezinárodní zločin a terorismus žádnou překážkou. Proto musí EU vytvořit společný rámec pro boj s terorismem, proti obchodu s drogami a padělání peněz, aby zaručila svým občanům vysokou úroveň ochrany a zvýšila mezinárodní spolupráci v této oblasti. EU také potřebuje společnou trestněprávní politiku, aby zajistila, že spolupráce mezi soudy různých členských států nebude narušována odlišnými definicemi určitých trestných činů.

Nejvýznamnějším příkladem praktické spolupráce v této oblasti je činnost Eurojustu – ústřední koordinační struktury, která byla zřízena v Haagu v roce 2003. Umožňuje vnitrostátním orgánům činným v trestním řízení spolupracovat na případech zahrnujících několik zemí EU. Na základě zkušeností Eurojustu v této oblasti rozhodla Rada o jmenování evropského veřejného žalobce, jehož úkolem bude stíhat zločiny proti finančním zájmům EU.

Dalším nástrojem pro praktickou přeshraniční spolupráci je evropský zatykač, který se používá od ledna 2004 a nahrazuje zdlouhavé postupy vydávání.

V oblasti občanského práva přijímá EU právní předpisy, které mají podpořit výkon soudních rozhodnutí v přeshraničních případech týkajících se rozvodu, rozluky, svěřování dětí do péče a nároků na výživné. Cílem je zajistit, aby rozhodnutí vynesená v jedné zemi byla použitelná ve druhé. EU stanovila společné postupy pro zjednodušení a urychlení přeshraničních případů u malých a nezpochybněných občanských nároků jako úhrada dluhu a bankrot.

Tři příslušníci pohraniční policie EU spolu diskutují na nezpevněné cestě. © Evropská unie

Představitelé EU poskytlí Evropské pohraniční a pobřežní strážci více zdrojů na ochranu vnějších hranic EU.

Kapitola 11: EU na světové scéně

- ⌘ Evropská unie má na světové scéně větší vliv, když v mezinárodních věcech, například v obchodních jednáních, promlouvá jednotným hlasem. Proto v roce 2009 získala Evropská rada stálého předsedu a byla jmenována první vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Tento krok měl zároveň zvýšit mezinárodní profil EU.
- ⌘ V oblasti obrany zůstává každá země svrchovaná, ať je členem NATO, nebo neutrální. Členské státy EU však rozvíjejí vojenskou spolupráci u mírových misí.
- ⌘ EU je významným hráčem v mezinárodním obchodě. Jako člen Světové obchodní organizace se zaměřuje na otevírání trhů a prosazování regulovaných systémů obchodu.
- ⌘ Z historických a zeměpisných důvodů zaměřuje EU svoji pozornost především na Afriku (prostřednictvím politik rozvojové pomoci, obchodních preferencí, potravinovou pomocí a podporou respektování lidských práv).
- ⌘ Závažné bezpečnostní problémy v sousedních regionech (Ukrajina, Sýrie, Sahara) jsou dalším podnětem k tomu, aby EU posílila spolupráci v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky a mohla tak hájit společné hodnoty, zájmy a bezpečnost.

I. SPOLEČNÁ ZAHRA NIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA

Evropská unie se stala světovou mocností v ekonomické, obchodní a měnové oblasti. Někdy bývá označována za ekonomického obra, ale politického trpaslíka, což je přehnané. Evropská unie má značný vliv v mezinárodních organizacích, například ve Světové obchodní organizaci nebo specializovaných orgánech OSN, i na vrcholných schůzkách o rozvoji a životním prostředí.

Musíme si však přiznat, že EU a její členské státy mají před sebou ještě dlouhou cestu, než budou moci v diplomatické a politické oblasti mluvit o nejdůležitějších problémech světa jedním hlasem. Vojenská obrana, základ národní svrchovanosti, zůstává v rukou národních vlád, jež jsou svázány vztahy v rámci spojení typu NATO.

Vytvoření evropské diplomatické služby

V oblasti zahraniční politiky definují hlavní úkoly EU společná zahraniční a bezpečnostní politika a společná evropská bezpečnostní a obranná politika. Tyto politiky byly ustanoveny v Maastrichtské smlouvě (1992), Amsterodamské smlouvě (1997) a ve Smlouvě z Nice (2001). Vytvořily „druhý pilíř“ Evropské unie, tedy politickou oblast, v níž se rozhoduje prostřednictvím mezivládní dohody, a Komise a Parlament v ní mají jen omezenou úlohu. Rozhodnutí se v této oblasti přijímají mezivládní dohodou, přičemž jednotlivé státy mají právo zdržet se hlasování. Přestože Lisabonská smlouva zrušila systém „pilířů“, nezměnila způsob rozhodování o otázkách bezpečnosti a obrany. Zvýšila naopak profil společné zahraniční a bezpečnostní politiky, neboť zřídila úřad vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

Od roku 2014 tuto funkci zastává Federica Mogheriniová, která je také místopředsedkyní Evropské komise. Jejím úkolem je představovat společná hlediska EU a zastupovat EU v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích. Asistují jí evropské a národní úředníci, kteří tvoří Evropskou službu pro vnější činnost, tedy vlastně diplomatickou službu EU.

Obecným cílem zahraniční politiky EU je zajistit bezpečnost, stabilitu, demokracii a úctu k lidským právům, a to nejenom v bezprostředně sousedících státech (např. na Balkáně), ale také v dalších problematických oblastech na celém světě: v Africe, na Blízkém východě, na Kavkaze atd. Hlavním nástrojem je tzv. „měkká síla“, kam patří činnosti jako volební pozorovatelské mise a humanitární a rozvojová pomoc. V roce 2015 EU věnovala humanitární pomoc v celkové hodnotě převyšující 1,5 miliardy eur a od začátku války v Sýrii vynaložila dalších pět miliard na pomoc vysídleným osobám. EU poskytuje 60 % světové rozvojové pomoci, pomáhá nejchudším zemím na světě v boji proti chudobě, hladu, přírodním katastrofám, nemocem a zajišťuje přístup k pitné vodě. EU také tyto země aktivně podporuje v otázkách tvorby právního státu, podpory lidských práv a občanské společnosti a také při otevírání jejich trhů mezinárodnímu obchodu. Komise a Evropský parlament pečlivě sledují, zda je pomoc přidělována zodpovědně a zda je správně řízena a používána.

Je EU schopna a ochotna podnikat ještě další kroky, nebo se omezí jen na diplomacii „měkké síly“? To je hlavní výzvou pro nadcházející roky. Významným konkrétním úspěchem na diplomatické frontě byla rozhodná úloha, kterou EU hrála při dosažení dohody mezi Íránem a hlavními světovými mocnostmi v roce 2015, jež se týkala íránského jaderného programu a zrušení dlouhodobých hospodářských sankcí uvalených na tuto zemi.

EU je také velmi aktivním hráčem při mezinárodních jednáních týkajících se občanské války v Sýrii.

Mnoho lidí se však domnívá, že společná prohlášení a postoje Evropské rady v důležitých mezinárodních otázkách nevyjadřují často nic jiného než nejnižšího společného jmenovatele. Mezitím velké členské státy vedou dále svoje vlastní individuální diplomatická jednání. Evropská unie však musí mluvit jedním hlasem, aby byla považována za světového aktéra. Pokud mají její důvěryhodnost a vliv růst, musí využívat svoji ekonomickou moc a obchodní sílu v kombinaci s postupným prováděním své společné bezpečnostní a obranné politiky.

Konkrétní úspěchy společné bezpečnostní a obranné politiky

Od roku 2003 EU několikrát operativně zasáhla při řešení krizí ve světě, a to díky silám, které jí dobrovolně poskytly členské státy.

Od odpovědnost za průběh těchto operací mají tyto politicko-vojenské subjekty: Politický a bezpečnostní výbor, Vojenský výbor Evropské unie, Výbor pro civilní aspekty řešení krizí a Vojenský štáb Evropské unie. Tyto subjekty se zodpovídají Radě a sídlí v Bruselu.

Jmenované nástroje vytvářejí podstatu společné bezpečnostní a obranné politiky. Umožňují EU vykonávat úkoly, které si stanovila: humanitární mise, prosazování míru a mírové mise. Tyto mise se nesmí krýt s misemi NATO: o to se postarala ujednání „Berlín plus“ dohodnutá mezi NATO a EU, která Evropské unii umožňují přístup k logistickým zdrojům NATO (jedná se o nástroje pro odhalování, komunikaci, řízení a přepravu).

Od roku 2003 EU podnikla více než 30 vojenských operací a civilních misí. První z nich byla mise v Bosně a Hercegovině, při níž vojenské jednotky EU vystřídaly jednotky NATO. Tyto mise a operace pod evropskou vlajkou proběhly nebo stále probíhají na třech kontinentech. Patří sem operace „Atalanta“ námořních sil EUNAVFOR bojujících proti somálským pirátům v Adenském zálivu, mise na pomoc Kosovu pevně ukotvit právní stát, vojenská výcviková mise v Mali, civilní ochranná mise na Ukrajině a námořní operace SOPHIA proti převaděčům ve Středozemním moři.

Vojenské technologie jsou stále složitější a nákladnější a členské státy EU zjišťují, že spolupráce při výrobě zbraní se stává skutečně nezbytnou: zvláště tehdy, když se země snaží snižovat veřejné výdaje, aby lépe ustály finanční krizi. Kromě toho by společné mise ozbrojených sil mimo Evropu nebyly možné, kdyby jednotlivé systémy nebyly kompatibilní a vybavení dostatečně normalizované.

Evropská rada proto v roce 2003 rozhodla o zřízení Evropské obranné agentury, jejímž úkolem je podílet se na vytváření vojenských kapacit EU.

Předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker uvedl, že v dlouhodobém horizontu bude třeba zřídit skutečnou evropskou obrannou politiku. To je perspektiva, která může postupně nabýt konkrétnější podoby, neboť stále více Evropanů si uvědomuje, že jejich společné bezpečnostní zájmy by měly být svázány s obranou jejich hodnot a strategických zájmů. V dnešním nestabilním světě nemůže žádná velmoc bez pomoci ostatních zajistit takovou vojenskou sílu, která by zaručila bezpečnost jejich obyvatel.

II. SVĚTU OTEVŘENÁ OBCHODNÍ POLITIKA

EU má pravomoc jednat o obchodních věcech za své členské státy. Evropská unie je důležitou obchodní velmocí, proto má značný mezinárodní vliv. Evropská unie podporuje systém pravidel WTO, která čítá 164 členských zemí. Její systém poskytuje určitou míru právní jistoty a transparentnosti ve fungování mezinárodního obchodu. WTO stanovuje podmínky, při jejichž dodržování se její členové mohou bránit proti nekalým praktikám jako dumping (prodej pod cenou), kterými vývozcí bojují s konkurencí. Rovněž poskytuje postup pro řešení sporů, které vzniknou mezi dvěma nebo více obchodními partnery.

Obchodní politika EU je těsně spjata s rozvojovou politikou Unie. V rámci „všeobecného systému preferencí“ umožnila EU bezcelní nebo výrazně preferenční přístup na trh většině dovozu z rozvojových zemí a zemí, jejichž hospodářství prochází transformací. Ještě větších výhod požívá 49 nejchudších zemí světa: jejich veškerý vývoz, s jedinou výjimkou zbraní, využívá bezcelní vstup na trh EU.

EU však nemá zvláštní obchodní dohody s předními obchodními partnery z řad rozvinutých zemí jako Spojené státy nebo Japonsko. V těchto případech se obchodní vztahy řeší pomocí mechanismů WTO, avšak probíhají jednání o dvoustranných dohodách. V roce 2014 uzavřela EU hospodářskou a obchodní dohodu s Kanadou, kterou obě strany podepsaly v říjnu 2016.

V roce 2013 byla zahájena jednání o stěžejní dohodě o volném obchodu známé jako „TTIP“ mezi EU a Spojenými státy. Dohoda se zabývá celními překážkami, harmonizací norem, přístupem k veřejným trhům, uznáváním označení původu a způsoby řešení sporů. Oba partneři společně pokrývají 40 % světového obchodu a 800 milionů spotřebitelů. Další důležitý bod dohody by měl zajistit, že o celosvětově uznávaných normách nebudou v budoucnu rozhodovat jiní konkurenční aktéři, jako například Čína. EU trvá na zachování přísných norem v oblasti bezpečnosti potravin, sociální ochrany, zabezpečení údajů a kulturní diverzity. Pokud dohoda vstoupí v platnost, očekává se v zemích EU zvýšení hospodářského růstu.

Evropská unie zvyšuje objem obchodu s novými mocnostmi z ostatních částí světa od Číny a Indie po Střední a Jižní Ameriku. Obchodní dohody s těmito zeměmi rovněž obsahují technickou a kulturní spolupráci. Po Spojených státech je Čína druhým nejdůležitějším obchodním partnerem EU a jejím největším zdrojem dovozu. Evropská unie je hlavním obchodním partnerem Ruska a jeho největším zdrojem zahraničních investic. Evropská unie však na protest proti anexi Krymu v roce 2014 uvalila na Rusko obchodní sankce, což vedlo k vážnému narušení obchodu a investičních toků.

III. ROZVOJ A AFRIKA

Vztahy mezi Evropou a subsaharskou Afrikou mají dlouhou historii. Uzavřením Římské smlouvy v roce 1957 byly tehdejší kolonie a zámořská území některých členských států přidruženy ke Společenství. Dekolonizace, která začala v šedesátých letech, pak tento vztah změnila na jiný druh přidružení mezi svrchovanými státy.

Dohoda z Cotonou podepsaná v roce 2000 v hlavním městě Beninu zahájila novou etapu rozvojové politiky EU. Dohoda mezi Evropskou unií a africkými, karibskými a tichomořskými zeměmi (zeměmi AKT) je nejambicióznější a nejrozsáhlejší obchodní dohodou a dohodou o poskytnutí pomoci, které bylo kdy dosaženo mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Navázala na Loméskou úmluvu, která byla podepsána v roce 1975 v hlavním městě Toga a poté byla pravidelně obnovována.

Tato dohoda zachází podstatně dále než dřívější dohody, neboť se posunula od obchodních vztahů vycházejících z přístupu na trh k obchodním vztahům v obecnějším smyslu. Zavedla rovněž postupy, které umožňují reagovat na porušování lidských práv.

Švédští námořníci a švédská válečná loď se účastní společného cvičení pracovní skupiny EU, která bojuje proti somálským pirátům. © Tim Freccia/Associated Press

EU řídí civilní nebo vojenské mírové operace, jako je například tato protipirátská mise u somálského pobřeží.

Evropská unie udělila zvláštní obchodní koncese nejméně rozvinutým zemím, mezi něž patří 39 signatářů dohody z Cotonou. Od roku 2005 mohou do EU bezcelně vyvážet prakticky všechny typy produktů.

Přestože tato tradiční politika EU měla na Afriku pozitivní dopad, nespĺňuje potřeby současné situace. Velká část Afriky na jih od Sahary zažila hospodářský růst a dokázala využít své bohaté přírodní zdroje na zlepšení infrastruktury a životní úrovně. Avšak jiné regiony byly dramaticky postiženy válkami, nepokoji nebo diktaturami. Celý region Sahelu, oblast na jih od Sahary, se destabilizoval: náboženská fanatici, jako je skupina Boko Haram, nadále šíří teror a Africký roh je sužován občanskou válkou a diktátorskými režimy.

Tato situace vytváří politické uprchlíky. Také sucho způsobené změnou klimatu a nárůst populace jsou jedny z důvodů, proč se lidé pokoušejí migrovat do Evropy. Kromě poskytování humanitární pomoci má proto EU důvod, aby se zapojila do rozsáhlé strategie, která má vytvořit hospodářský růst na africkém kontinentu a stabilizovat pohyby obyvatelstva. Kromě toho by společná evropská přistěhovalecká politika řešila dlouhodobou potřebu nové pracovní síly ve stárnoucí Evropě.

Kapitola 12: Jaká je budoucnost Evropy?

- ⌘ „Evropa se nevytvoří najednou, ani jako nějaká společná stavba. Uskuteční se konkrétními kroky, vytvářejíc nejprve skutečnou solidaritu.“
- ⌘ Tento výrok z roku 1950 stále platí. Jaké velké výzvy ale čekají Evropu v nadcházejících letech?

„Evropa se nevytvoří najednou, ani jako nějaká společná stavba. Uskuteční se konkrétními kroky, vytvářejíc nejprve skutečnou solidaritu,“ pronesl Robert Schuman ve své slavné deklaraci, kterou 9. května 1950 zahájil projekt evropské integrace. Téměř 70 let poté jeho slova stále platí. Solidarita mezi evropskými národy se musí neustále přizpůsobovat novým výzvám měnícího se světa a tak tomu v historii Evropské unie vždy bylo.

V prvních letech po konci druhé světové války bylo nejdůležitější zvýšit produkci a zajistit dostatečné množství potravin pro všechny. Vytvoření jednotného trhu na začátku devadesátých let bylo velkým úspěchem. Aby trh fungoval efektivněji, zavedlo se později euro a zřídila Evropská centrální banka. Současně s tím probíhaly v Evropě politické změny a bylo třeba vynaložit hodně úsilí, aby se kontinent uzdravil z ran, které mu způsobily komunistické režimy během studené války. Hospodářská krize, která vypukla v roce 2008, ukázala, že euro je snadným terčem útoků globálních spekulantů. Země EU se proto dohodly na užší koordinaci svých národních hospodářských politik a přijaly opatření pro zřízení bankovní unie. Poslední dobou pak Evropa řeší především problémy týkající se bezpečnosti a imigrace.

Velký architekt evropské integrace Jean Monnet uzavřel své paměti z roku 1976 těmito slovy: „Suverénní národy minulosti už nemohou řešit problémy současnosti: nemohou zajišťovat svůj vlastní pokrok nebo kontrolovat svoji vlastní budoucnost. A Společenství samotné je pouze jednou z etap na cestě k uspořádání zítřejšího světa.“ Je možné považovat v dnešním globalizovaném světě Evropskou unii za politicky překonanou? Nebo bychom se spíše měli ptát, jak dokonale využít potenciálu více než půl miliardy Evropanů, kteří mají tytéž hodnoty a zájmy?

Evropská unie má téměř 30 členských států s velmi odlišnou historií, jazyky a kulturami a s velkými rozdíly v životní úrovni. Může takto různorodá rodina národů vytvořit společnou politickou „veřejnou sféru“? Mohou její občané sdílet pocit „evropanství“ a udržet si přitom hluboký vztah ke své rodné zemi, ke svému regionu nebo místní komunitě? Možná mohou, pokud si současné členské státy vezmou příklad z prvního evropského společenství, které se zrodilo ze sutin druhé světové války. Jeho morální legitimita byla založena na usmíření a upevnění míru mezi bývalými nepřátelemi. Společenství se hlásilo k zásadě, že všechny členské státy, velké či malé, mají stejná práva a že menšiny je třeba respektovat.

Bude možné pokračovat v evropské integraci a tvrdit, že všechny členské státy EU a jejich obyvatelé mají stejná práva? Nebo se budou vedoucí představitelé EU stále častěji uchýlovat k formě „posílené spolupráce“, aby se ad hoc sestavené skupiny členských států mohly vydávat určitými směry bez ohledu na směřování ostatních? Pokud by se takové modalita spolupráce používaly častěji, mohly by vést k situaci, kdy by se každý členský stát mohl nezávisle rozhodnout, zda bude uplatňovat určitou politiku nebo zda se stane členem určité instituce. Toto řešení by mohlo vypadat lákavě jednoduše: EU však byla vždy založena na konceptu solidarity, což znamená sdílení jak nákladů, tak výhod. Znamená to přijímání společných pravidel a společných politik.

Nedávná hospodářská krize ukázala, že země, jejichž měnou je euro, jsou na sobě závislé, takže nyní fungují jako jádro EU. Evropská komise navrhla zvýšení integrace eurozóny a posílení její politiky ve finanční, rozpočtové a hospodářské oblasti, ale také zvýšení legitimity a demokratické odpovědnosti za tyto politiky. Transformace eurozóny na oblast s jednotnou ekonomickou správou by měla být změnou k lepšímu, která dodá Unii jako celku nový impuls, z čehož bude mít prospěch celá Evropa.

Nedávné události zdůraznily potřebu silnější evropské spolupráce v oblastech, které jsou tradičně věcí svrchovanosti jednotlivých členských států. Jde například o bezpečnost a obranu, ale také o spravedlnost a vnitřní věci, a to zvláště v otázce uprchlíků. Lze očekávat, že právě v této oblasti se bude EU potýkat s největšími výzvami a potřebou nalézt společná řešení, aby mohla dát občanům větší pocit bezpečí a obnovit jejich důvěru v EU.

Globalizace vytvořila takové podmínky, že Evropa musí soutěžit nejenom se svými tradičními rivaly Japonskem a Spojenými státy, ale také s rychle rostoucími hospodářskými mocnostmi jako Brazílie, Čína a Indie. Smí EU omezit přístup na evropské trhy, aby ochránila své sociální a environmentální normy? I kdyby to udělala, nevyhne se tvrdé realitě mezinárodní hospodářské soutěže. Je tedy pravděpodobné, že Evropa bude i nadále vystavena tlakům, aby se stala skutečným globálním aktérem, aby vystoupila na světovou scénu jako jednotná síla a prosazovala své zájmy efektivně a jedním hlasem za všechny své členské státy.

Mnoho Evropanů se také domnívá, že EU musí být blíže svým občanům. Evropský parlament – kterému každá nová smlouva přiděluje větší pravomoci – je každých pět let volen přímo ve všeobecných volbách. Avšak procento obyvatel, které se skutečně účastní těchto voleb, se v každé zemi liší a účast je často nízká. Orgány EU a národní vlády musí nalézt lepší způsob, jak informovat veřejnost a komunikovat s ní (prostřednictvím vzdělávání, sítí nevládních organizací atd.) a posilovat tak vytváření společné evropské veřejné sféry, ve které se budou moci občané EU podílet na formulaci politických programů. To je jeden z klíčových problémů, který musí členské státy a orgány EU vyřešit, aby mohly úspěšně čelit euroskepticismu, jenž podporuje nárůst populismu a oslabuje demokracii.

Jednou z nejsilnějších stránek EU je její schopnost šířit za hranice evropské hodnoty, jako jsou úcta k lidským právům, prosazování právního státu, ochrana životního prostředí, tržní hospodářství v rámci stabilního a organizovaného prostředí a udržování sociálních norem. Na schopnosti Evropy prosazovat své hodnoty bude záviset to, zda ji ostatní části světa budou považovat za pozitivní příklad.

Zda EU dosáhla svých cílů a konkrétních výsledků, budeme moci posoudit teprve tehdy, až budeme znát odpovědi na tyto otázky:

- ⌘ Jak lze spravedlivě a dlouhodobě vyřešit problém imigrace a uprchlíků?
- ⌘ Jak máme zajistit vyrovnané veřejné finance a zároveň ochránit účinný a spravedlivý sociální model?
- ⌘ Jak máme účinně financovat sociální pomoc? Jak máme vyřešit problém stárnoucí populace, abychom nezpůsobili problémy následujícím generacím?
- ⌘ Jak máme nalézt etická řešení obrovských a citlivých otázek vědeckého a technologického pokroku, zvláště v oblasti biotechnologií?
- ⌘ Jak lze zajistit bezpečnost občanů EU bez omezení jejich svobod?
- ⌘ Jak máme zajistit udržitelnou a společnou obranu občanů EU ve světě nepředvídatelných globálních hrozeb?

Pokud EU dokáže nalézt odpověď na všechny tyto otázky, udrží si úctu celého světa a zůstane pro něj zdrojem inspirace.

Významná data v dějinách evropské integrace

1950	9. KVĚTEN	Francouzský ministr zahraničí Robert Schuman pronesl důležitý projev, ve kterém formuloval myšlenku francouzského politického a ekonomického poradce Jeana Monneta. Navrhl, aby Francie a Spolková republika Německo spojily své zdroje uhlí a oceli v rámci nové organizace, k níž by se mohly připojit i další evropské země.
1951	18. DUBEN	Šest zemí – Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo – podepsalo v Paříži Smlouvu o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Tato smlouva vstoupila v platnost 23. července 1952 na padesát let.
1955	1.–2. ČERVEN	Na zasedání v Messině se ministři zahraničních věcí zakládajících šesti zemí rozhodli rozšířit evropskou integraci na celé hospodářství.
1957	25. BŘEZEN	Šest zemí podepsalo v Římě smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom). Tyto smlouvy vstoupily v platnost 1. ledna 1958.
1960	4. LEDEN	Na podnět Spojeného království bylo Stockholmskou úmluvou zřízeno Evropské sdružení volného obchodu (ESVO), do něhož vstoupilo několik evropských zemí, které nebyly členy EHS.
1963	20. ČERVENEC	V Yaoundé byla podepsána dohoda o přidružení mezi EHS a 18 africkými zeměmi.
1965	8. DUBEN	Byla podepsána smlouva o sloučení výkonných orgánů tří Společenství (ESUO, EHS a Euratom) a vytvoření jedné Rady a jedné Komise. V platnost vstoupila 1. července 1967.
1966	29. LEDEN	„Lucemburský kompromis“: po politické krizi Francie souhlasila, že se bude znovu účastnit zasedání Rady, avšak pod podmínkou, že v záležitostech týkajících se „významných národních zájmů“ bude zachováno pravidlo jednomyslnosti.
1968	1. ČERVENEC	18 měsíců před plánovaným termínem byla úplně zrušena cla na průmyslové zboží mezi členskými státy a byl zaveden společný vnější celní sazebník.
1969	1.–2. PROSINEC	Vedoucí političtí představitelé EHS přijali na vrcholné schůzce v Haagu rozhodnutí o prohloubení evropské integrace.
1970	22. DUBEN	V Lucemburku byla podepsána smlouva, která umožnila postupný přechod Evropských společenství na financování z „vlastních zdrojů“ a poskytla větší dohlížecí pravomoci Evropskému parlamentu.

1973	1. LEDEN	Dánsko, Irsko a Spojené království přistoupily k Evropským společenstvím, čímž se počet členů zvýšil na devět. Norsko na základě výsledků referenda nepřistoupilo.
1974	9.–10. PROSINEC	Na vrcholné schůzce v Paříži se vedoucí politici představitelé devíti členských států rozhodli, že se budou třikrát ročně scházet jako Evropská rada. Kromě toho se vyslovili pro přímé volby do Evropského parlamentu a souhlasili se zřízením Evropského fondu pro regionální rozvoj.
1975	28. ÚNOR	V Lomé byla podepsána úmluva (Lomé I) mezi EHS a 46 zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří (AKT).
	22. ČERVENEC	Byla podepsána smlouva, která dala Evropskému parlamentu větší rozpočtové pravomoci a zřídila Evropský účetní dvůr. V platnost vstoupila 1. června 1977.
1979	7.–10. ČERVEN	První přímé volby do Evropského parlamentu, který měl 410 křesel.
1981	1. LEDEN	Řecko přistoupilo k Evropským společenstvím, čímž se počet členů zvýšil na deset.
1984	14. A 17. ČERVEN	Druhé přímé volby do Evropského parlamentu.
1985	7. LEDEN	Jacques Delors se stal předsedou Komise (1985–1995).
	14. ČERVEN	Byla podepsána Schengenská dohoda s cílem odstranit kontroly na hranicích mezi členskými státy Evropských společenství.
1986	1. LEDEN	Španělsko a Portugalsko přistoupily k Evropským společenstvím, čímž se počet členů zvýšil na dvanáct.
	17. A 28. ÚNOR	V Lucemburku a v Haagu byl podepsán Jednotný evropský akt. V platnost vstoupil 1. července 1987.
1987	15. ČERVEN	Byl zahájen program „Erasmus“ podporující mladé lidi, kteří hodlají strávit určitou dobu svého studia v jiné evropské zemi.
1989	15. A 18. ČERVEN	Třetí přímé volby do Evropského parlamentu.
	9. LISTOPAD	Pád berlínské zdi.
1990	3. ŘÍJEN	Znovusjednocení Německa.
1991	9.–10. PROSINEC	Na zasedání Evropské rady v Maastrichtu byla přijata Smlouva o Evropské unii. Položila základy pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, užší spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí a pro vytvoření hospodářské a měnové unie, včetně jednotné měny.
1992	7. ÚNOR	V Maastrichtu byla podepsána Smlouva o Evropské unii. V platnost vstoupila 1. listopadu 1993.

1993	1. LEDEN	Byl vytvořen jednotný trh.
1994	9. A 12. ČERVEN	Čtvrté přímé volby do Evropského parlamentu.
1995	1. LEDEN	Finsko, Rakousko a Švédsko přistoupily k EU, čímž se počet členů zvýšil na patnáct. Přistoupení Norska bylo i tentokrát zamítnuto v národním referendu.
	23. LEDEN	Do úřadu vstoupila nová Evropská komise (1995–1999) v čele se Jacquesem Santerem.
1995	27.–28. LISTOPAD	Konference mezi EU a zeměmi Středomoří pořádaná v Barceloně zahájila partnerství mezi EU a zeměmi na jižním pobřeží Středozemního moře.
1997	2. ŘÍJEN	Byla podepsána Amsterodamská smlouva. V platnost vstoupila 1. května 1999.
1998	30. BŘEZEN	Byl zahájen proces přistoupení nových kandidátských zemí: Kypru, Malty a deseti zemí střední a východní Evropy.
1999	1. LEDEN	Jedenáct zemí EU přijalo euro, které bylo uvedeno na finanční trhy a v bezhotovostních transakcích nahradilo národní měny. Od této chvíle začala za měnovou politiku odpovídat Evropská centrální banka. Dne 1. ledna 2001 se dvanáctou zemí, která přijala euro, stalo Řecko.
1999	10. A 13. ČERVEN	Páté přímé volby do Evropského parlamentu.
1999	15. ZÁŘÍ	Do úřadu nastoupila nová Evropská komise (1999–2004) v čele s předsedou Romanem Prodim.
1999	15.–16. ŘÍJEN	Evropská rada rozhodla na svém zasedání v Tampere, že z EU vytvoří prostor svobody, bezpečnosti a práva.
2000	23.–24. BŘEZEN	Evropská rada na svém zasedání v Lisabonu vypracovala strategii, která má v Evropské unii založené na znalostech zvýšit zaměstnanost, modernizovat hospodářství a posílit sociální soudržnost.
2000	7.–8. PROSINEC	Evropská rada se na zasedání v Nice dohodla na znění nové smlouvy, která by změnila systém rozhodování EU, a tím Unii připravila na rozšíření. Předsedové Evropského parlamentu, Evropské rady a Evropské komise slavnostně vyhlásili Listinu základních práv Evropské unie.
2001	26. ÚNOR	Byla podepsána smlouva z Nice. V platnost vstoupila 1. února 2003.
2001	14.–15. PROSINEC	Evropská rada v Laeken: přijetí prohlášení o budoucnosti Unie. Toto prohlášení připravilo cestu pro nadcházející významné reformy EU a pro vytvoření Konventu (jemuž předsedal Valéry Giscard d'Estaing) pověřeného vypracováním návrhu Evropské ústavy.

2002	1. LEDEN	Obyvatelé 12 zemí eurozóny začali používat mince a bankovky eura.
2003	10. ČERVENEC	Konvent o budoucnosti Evropy dokončil svou práci na návrhu Evropské ústavy.
2004	1. KVĚTEN	Přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Malty, Polska, Slovenska a Slovinska k Evropské unii.
2004	10. A 13. ČERVEN 29. ŘÍJEN	Šesté přímé volby do Evropského parlamentu. 25 hlav států nebo ministerských předsedů podepsalo v Římě Evropskou ústavu.
2004	22. LISTOPAD	Do úřadu nastoupila nová Evropská komise, v jejímž čele stál José Manuel Barroso (2004–2014).
2005	29. KVĚTEN A 1. ČERVEN 3. ŘÍJEN	Voliči ve Francii v referendu odmítli Evropskou ústavu, o tři dny později učinili totéž voliči v Nizozemsku. Zahájení přístupových jednání s Tureckem a Chorvatskem.
2007	1. LEDEN 13. PROSINEC	Přistoupení Bulharska a Rumunska k Evropské unii. Slovinsko se stalo třináctou zemí, která přijala euro. Byla podepsána Lisabonská smlouva.
2008	1. LEDEN	Kypr a Malta se staly čtrnáctou a patnáctou zemí eurozóny.
2009	1. LEDEN 4.–7. ČERVEN	Slovensko se stalo šestnáctou zemí eurozóny. Sedmé přímé volby do Evropského parlamentu.
2009	2. ŘÍJEN	Irsko schválilo v referendu Lisabonskou smlouvu.
2009	1. PROSINEC	Lisabonská smlouva vstoupila v platnost.
2010	9. KVĚTEN	Byl vytvořen předchůdce Evropského mechanismu stability v hodnotě 750 miliard eur. Šlo o jeden z mnoha kroků navržených s cílem pomoci Evropě překonat hospodářskou a finanční krizi.
2011	1. LEDEN	Estonsko se stalo sedmnáctou zemí eurozóny.
2012	2. BŘEZEN	25 zemí EU podepsalo Smlouvu o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii („rozpočtový pakt“). V platnost vstoupila 1. ledna 2013.
2012	6. PROSINEC	Evropská unie obdržela Nobelovu cenu za mír. Tato cena je uznáním za práci, kterou EU již přes šedesát let provádí ve prospěch míru a usmíření, demokracie a lidských práv.
2013	1. ČERVENEC 15. ŘÍJEN	Přistoupení Chorvatska k Evropské unii. Vznikla bankovní unie EU se společným systémem dohledu nad bankami.

2014	1. LEDEN	Lotyšsko se stalo osmnáctou zemí eurozóny. Předsedou Evropské rady byl zvolen Herman Van Rompuy (2009–2014). Vysokou představitelkou Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku se stala Catherine Ashtonová (2009–2014).
	22.–25. KVĚTEN	Osmé přímé volby do Evropského parlamentu.
2014	1. LISTOPAD	Předsedou Evropské komise se stal Jean-Claude Juncker. Federica Mogheriniová byla jmenována vysokou představitelkou Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.
2014	1. PROSINEC	Předsedou Evropské rady byl zvolen Donald Tusk.
2015	1. LEDEN	Litva se stala devatenáctou zemí eurozóny.
	24. ČERVEN	Byl vytvořen Evropský fond pro strategické investice s cílem podpořit investice a vytváření nových pracovních míst.
2015	11. PROSINEC	Na konferenci OSN v Paříži uzavřelo 195 zemí dohodu o boji proti změně klimatu.
2016	23. ČERVEN	V referendu ve Spojeném království hlasovala většina voličů pro vystoupení země z Evropské unie. Dne 29. března 2017 oznámilo Spojené království Evropské radě svůj úmysl vystoupit z EU. Jednání mezi Spojeným královstvím a EU byla zahájena dne 19. června 2017.
2017	1. BŘEZEN	Evropská komise představila „bílou knihu o budoucnosti Evropy“, kde načrtla možné varianty směřování EU. Poté zveřejnila řadu pěti diskusních dokumentů, aby zahájila debatu o otázkách, které nejvíce ovlivní budoucnost Evropy.

I. OBRAŤTE SE NA EU

ON-LINE

Informace ve všech úředních jazycích Evropské unie jsou k dispozici na portálu Europa: https://europa.eu/european-union/index_cs

OSOBNĚ

V celé Evropě se nacházejí stovky místních informačních středisek EU. Adresu nejbližšího střediska naleznete na internetové stránce: https://europa.eu/european-union/contact_cs

TELEFONICKY NEBO E-MAILEM

Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět na otázky týkající se Evropské unie.

Můžete ji kontaktovat na bezplatné telefonní lince: 00 800 6 7 8 9 10 11 (někteří mobilní telefonní operátoři neposkytují přístup k linkám s předčíslem 00 800 nebo mohou tyto hovory zpoplatňovat), nebo ze zemí mimo EU na placené telefonní lince: +32 22999696, nebo můžete použít elektronický formulář uvedený na adrese https://europa.eu/european-union/contact_cs

ČTENÍ O EVROPĚ

Publikace o EU jsou pouze na jedno kliknutí dostupné na internetových stránkách:

<https://publications.europa.eu/cs/publications>

ZASTOUPENÍ EVROPSKÉ KOMISE

Evropská komise má kanceláře (zastoupení) ve všech členských státech Evropské unie: https://ec.europa.eu/info/contact/local-offices-eu-member-countries_cs

INFORMAČNÍ KANCELÁŘE EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Evropský parlament má informační kancelář v každém členském státě Evropské unie: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/information_offices.html

DELEGACE EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie má rovněž delegace v ostatních částech světa:

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/area/geo_cs

II. OBRAŤTE SE NA EU

Osobně

Po celé Evropské unii se nachází stovky informačních středisek Europe Direct. Adresu nejbližšího střediska naleznete na internetové stránce: https://europa.eu/european-union/contact_cs.

Telefonicky nebo e-mailem

Europe Direct je služba, která odpoví na vaše dotazy o Evropské unii. Můžete se na ni obrátit:

- ☞ prostřednictvím bezplatné telefonní linky: 00 800 6 7 8 9 10 11 (někteří operátoři mohou tento hovor účtovat),
- ☞ na standardním telefonním čísle: +32 22999696 nebo
- ☞ e-mailem prostřednictvím internetové stránky: https://europa.eu/european-union/contact_cs.

III. VYHLEDÁVÁNÍ INFORMACÍ O EU

On-line

Informace o Evropské unii ve všech úředních jazycích EU jsou dostupné na internetových stránkách Europa na adrese: https://europa.eu/european-union/index_cs.

Publikace EU

Publikace EU, ať už bezplatné, nebo placené, si můžete stáhnout nebo objednat na adrese: <https://publications.europa.eu/cs/publications>. Chcete-li obdržet více než jeden výtisk bezplatných publikací, obraťte se na službu Europe Direct nebo na místní informační střediska (viz https://europa.eu/european-union/contact_cs).

Právo EU a související dokumenty

Právní informace EU včetně všech právních předpisů EU od roku 1951 ve všech úředních jazykových verzích jsou dostupné na stránkách EUR-Lex na adrese: <http://eur-lex.europa.eu>.

Veřejně přístupná data od EU

Portál veřejně přístupných dat EU (<http://data.europa.eu/euodp/cs>) umožňuje přístup k datovým souborům z EU. Data lze bezplatně stahovat a opakovaně použít pro komerční i nekomerční účely.

EVROPA VE 12 LEKCÍCH

Pascal Fontaine

Jaký je smysl Evropské unie? Proč a jak vznikla? Jak funguje? Co už udělala pro své občany a jaké problémy řeší v současné době?

Může EU i v době globalizace úspěšně konkurovat jiným ekonomickým mocnostem a zachovat si svoje sociální výhody? A jak vyřeší imigraci? Jakou roli bude mít Evropa na světové scéně v následujících letech? Kde budou hranice EU?

A jaká budoucnost čeká euro?

To jsou jen některé z otázek, kterými se zabývá Pascal Fontaine, autor populární příručky Evropa ve 12 lekcích, v jejím aktualizovaném vydání z roku 2017. Pascal Fontaine je bývalý spolupracovník Jeana Monneta a přednášel v institutu politických studií (Institut d'Études Politiques) v Paříži.

Názory vyjádřené v této publikaci jsou názory autora, které nemusejí nutně odrážet oficiální stanovisko Evropské komise.

Tato příručka je dostupná ve formátech PDF a HTML na internetové adrese:
europa.eu/teachers-corner/home_cs

Evropská komise

Generální ředitelství pro komunikaci

Informace pro občany

1049 Brusel

BELGIE

Rukopis byl aktualizován v srpnu 2017

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2018

Print ISBN 978-92-79-71592-1 doi:10.2775/796966 NA-04-17-736-CS-C

PDF ISBN 978-92-79-71596-9 doi:10.2775/766813 NA-04-17-736-CS-N

HTML ISBN 978-92-79-71566-2 doi:10.2775/49852 NA-04-17-736-CS-Q

© Evropská unie, 2017

Opakované použití povoleno pod podmínkou uvedení zdroje.

Politiku opakovaného použití dokumentů Evropské komise upravuje rozhodnutí
2011/833/EU

(Úř. věst. L 330, 14.12.2011, s. 39). K veškerému použití nebo reprodukci fotografií či jiného materiálu, k nimž EU nemá autorská práva, je nutné získat svolení přímo od držitelů těchto práv.